بۆچی بڕیارنامەی ٣٧٧ و مادەی ٩٩ی پەیماننامەی UN نەیانتوانی شەڕی غەززە بووەستێنن؟..

فەرمان محەمەد

ئاشکرایە کە بڕیارنامەی ٣٧٧ و ماددەی ٩٩ بەدرێژایی مێژووی نەتەوە یەکگرتووەکان لە ١٩٤٥ـەوە زۆر بەدەگمەن پەنایان بۆ بردراوە، بەڵام لە ماوەی ٧٠ ڕۆژی شەڕی ئیسرائیل-حەماس، سکرتێری گشتیی، هەموو دەستەڵات و کارتەکانی سنووری دەستەڵاتی خۆی بەکارهێناوە بۆ وەستاندنی شەڕ.

لێرەدا دەکرێت بپرسین ئاخۆ نەتەوە یەکگرتووەکان، دەتوانێت یارمەتیدەر بێت لە هەوڵەکانی بۆ وەستاندنی شەڕی ئیسرائیل و حەماس، وەک ئەرکی سەرەکیی خۆی؟

ئەرکی سەرەکیی نەتەوە یەکگرتووەکان پاراستنی ئاشتی و ئاسایشی نێودەوڵەتییە. لە بەشی شەشەمی میساقەکەدا چارەسەرکردنی ناکۆکییەکان بەشێوەیەکی ئاشتییانە، لەڕێگەی دەستێوەردانی ئەنجومەنی ئاسایشەوە، بە ڕێگەکانی وەک دانوستاندن، نێوەندگیریی، ناوبژیوانیی و بڕیاری دادوەریی دیاریکراوە. ئەنجومەنی ئاسایش دەتوانێت لێکۆڵینەوە لە هەر ناکۆکییەک یان بارودۆخێک بکات بۆ ئەوەی بزانێت ئایا ئەگەری ئەوە هەیە ئاشتی و ئاسایشی نێودەوڵەتی بخاتە مەترسییەوە. لە هەر قۆناغێکی ناکۆکییەکەدا، ئەگەر لایەنەکان نەیانتوانی بەڕێگەی ئاشتییانە ناکۆکییەکە یەکلایی بکەنەوە، ئەوە ئەنجومەن دەتوانێت ڕێکار یان شێوازی گونجاو پێشنیار بکات.

ئامانجی سەرەکیشی دەستەبەرکردنی ئاسایشی بەکۆمەڵە، کە بنەمای بەشی حەوتەمی میساقەکەیە، کە دەستەڵات بە ئەنجومەنی ئاسایش دەدات بۆ گرتنەبەری ڕێوشوێنی زۆرەملێ لە سزای دیپلۆماسیی، ئابووریی و دوواتر دەستێوەردانی سەربازیی و چەکداریی لەو دۆخانەی کە هەوڵەکانی چارەسەرکردنی ئاشتیانە شکست دەهێنێت. بەڵام لە کاتی شەڕی ساردا ئەم جۆرە ڕێوشوێنانە بە دەگمەن جێبەجێ دەکران، چونکە گرژییەکانی نێوان ئەمریکا و یەکێتی سۆقیەت ڕێگریان لە ئەنجومەنی ئاسایش دەکرد لەسەر ڕێککەوتن و دەرکردنی بڕیار. ئێستاش گەڕاوینەتەوە هەمان دۆخی جەنگی سارد، کە بەجەنگی ساردی دووەم

ناودەبردرێت، بەو پێیەی ئەمریکا ڕێگرە لە دەرکردنی هەر بڕیارنامەیەک بۆ وەستاندنی جەنگ.

کەواتە بڕیارنامەی٣٧٧ و مێژووەکەی چییە؟ ئایا دەتواندرێت بەکاربهێندرێت بۆ ئەوەی بەدەوری ڤیتۆی ئەمریکادا تێپەڕێت بۆ وەستاندنی ئەو شەڕە؟
لە مادەی ٢٧، بڕگەی ٣ی میساقەکەدا هاتووە، کە بڕیارنامە جەوهەرییەکانی ئەنجوومەنی ئاسایش پێویستیان بە دەنگی بەڵێی نۆ ئەندام هەیە "لەوانەش دەنگی هاوڕایی ئەندامانی هەمیشەیی". بەڵام زۆرینەی ئەندامانی ئەنجوومەنی ئاسایش هاوڕابوون کە ئامادەنەبوون لە ژووری کۆبوونەوەکە، ناتوانێت ڕێگریی لە ئۆرگانی سەرەکیی نەتەوە یەکگرتووەکان بکات، کە بەشێوەیەکی درووست مامەڵە بکات، ئەمەش بۆچوونێک بوو کە دواتر لەلایەن دادگەی دادی نێودەوڵەتیی (ICJ)ـەوە پشتڕاستکرایەوە. زۆرجار لەمپەری بەردەم دەرکردنی بڕیار لە ئەنجوومەنی ئاسایش، بوونی ناکۆکی وڵاتە زلهێزەکان بەتایبەت ڕووسیا و ئەمریکایە، بۆیە پەنا دەبردرێتە بەر ئەم بڕیارنامەیە. بڕیارنامەی 377؛ کە بە "یەکگرتن بۆ ئاشتیی" ناسراوە، ئامانج لێی چارەسەرکردنی دۆخێکە کە نەتەوە یەکگرتووەکان نەتوانێت بەرپرسیارێتی سەرەکیی خۆی لە پاراستنی ئاشتیی و ئاسایشی نێودەوڵەتییدا جێبەجێ بکات. ئەنجوومەنی گشتیی دەتوانێت بە بەکارهێنانی میکانیزمی دانیشتنی تایبەت و لەناکاو کۆببێتەوە، بۆ ئەوەی ڕاسپاردەی بەکۆمەڵ پێشکەش بکەن، بەڵام لەڕووی یاساییەوە پابەندکەر نییە و بابەتەکە درێژ نابێتەوە بۆ بڕیاردانی پابەندکەر، وەک ئەوەی ئەنجوومەنی ئاسایش کە بڕیارەکانی پابەندکەرن.
ئەم بڕیارنامەیە، دەستەڵات بە ئەنجوومەنی گشتیی دەدات، یەکەم: کە لەڕێگەی ئەمینداریی گشتییەوە کۆبوونەوەیەک گرێبدات، بۆ دەرکردنی ڕاسپاردە بە ئەندامان و ڕێوشێنی بەکۆمەڵ، لەوانەش بەکارهێنانی هێزی چەکدار لە کاتی پێویستدا. بەڵام لێرەدا بەلایەنی کەمەوە دەبێت ئەندامێکی ئەنجوومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان یان کۆمەڵێک ئەندامی ئەنجوومەنی گشتیی لەگەڵ بانگهێشتکردنی بڕیارنامەکەدا ببن، بۆ ئەوەی بچێتە بواری جێبەجێکردنەوە.

بۆ ئەم بڕیارنامەیە بۆ وەستاندنی شەڕەی غەززە بەئەنجام بوو؟
هەموو بڕیارەکانی ئەنجوومەنی گشتیی UNGA تەنیا ڕاسپاردەن، ئەمەش بەو مانایەیە، کە بە پێچەوانەی هەندێک لە بڕیارەکانی ئەنجوومەنی ئاسایش، ئەم بڕیارنامانە لەڕووی یاساییەوە پابەندکەر نین.

ئەمەش واتە دەتواندرێت پێشنیارەکانی بەبێ هیچ دەرەنجامێک پشتگوێ بخرێن. ئیسڕائیل لە ماوەی ڕابوردوودا چەندین بڕیارنامەی نەتەوە یەکگرتووەکانی پشتگوێ خستووە، ئەمەش بەشێوەیەکی سەرەکیی دەگەڕێتەوە بۆ پشتیوانی دیپلۆماسی واشنتۆن.
گۆتێرێس سەرەکی ڕێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکان ڕایگەیاند سەرەڕای ڤیتۆی ئەمریکا واز لە بانگەوازکردن بۆ ئاگربەستی مرۆیی لە غەززە ناهێنێت. ئاماژەی بەوەش دا، "بەداخەوە ئەنجوومەنی ئاسایش نەیتوانیووە ئەو کارە بکات، بەڵام ئەوە نابێتە هۆی ئەوەی بەردەوام نەبم."
چی ئەم بیرۆکەیەی هێنایە ئاراوە؟ لە ئەنجامی جەنگی کۆریا لە ساڵی ١٩٥٠ بیرۆکەی پێشبینیکردنی دەسەڵاتی زیاتر بۆ سکرتێری گشتیی، بۆ ئەوەی ئەگەری شکاندنی بنبەستێک هەبێت، پەسەندکرا. لەو کاتەدا یەکێتی سۆڤیەتی پێشوو، ڕێگریی لە هەر بڕیارێکی ئەنجوومەنی ئاسایش دەکرد بە وەستاندنی شەڕەکە، ئەمەش وایکرد بڕیارنامەی ٣٧٧ (٧) لە ٣ی تشرینی دووەمی ١٩٥٠ پەسەند بکرێت، ئەمەش دوای ئەوە هات کە ئەمریکا توانی پشتگیریی بۆ ئەو بیرۆکەیە دەستەبەر بکات، کە کۆبوونەوەی گشتیی پێویستی بە بەهێزکردن بوو بۆ بەرزکردنەوەی تواناکانی لە پاراستنی ئاسایشی جیهانییدا.

ئەم بڕیارنامەیە پێشتر لە کوێ بەکارهێنراوە؟

ئەم بڕیارنامەیە بەشێوەیەکی بەرفراوان بەکارناهێندرێت، بەڵام لە ماوەی دەیان ساڵدا چەند جارێک بەکارهێندراوە بۆ چارەسەرکردنی چەند ناکۆکییەک، لەوانە قەیرانی کۆنگۆ لە ساڵی ١٩٦٠، ململانێی نێوان هیندستان و پاکستان لە ساڵی ١٩٧١ و ئەفغانستانی سەردەمی سۆڤیەت لە ساڵی ١٩٨٠.
تایبەتمەندییەکی هەرە گرینگی بڕیارنامەکە ئەوەیە کە دووپاتی دەکاتەوە کە ئەنجوومەنی گشتیی ئەگەر بە گونجاوی بزانێت، دەتوانێت پێشنیاری بەکارهێنانی هێز بکات، بەڵام بۆ قۆناغی ئێستا ئەمە ئەستەمە، چونکە ئەمریکا گەورەزلهێز لە یارییەکەدایە و وڵاتانی عەرەبیش خەریکی پاراستنی بەرژەوەندییەکانیانن.
بەو پێیە، ئەم بڕیارنامەکە چەندین جار بەکار هاتووە، بەڵام تەنیا جارێک جێبەجێ کراوە، ئەویش لە قەیرانی کۆریادا. بڕیارنامەی ٣٧٧A بە بانگهێشتکردنی دانیشتنێکی بەپەلەی ئەنجوومەنی گشتیی لە ساڵی ١٩٥١ بەهۆی نەبوونی کۆدەنگیی لەنێوان ئەندامانی UNSC بەکارهات و بووە هۆی دەرکردنی بڕیارنامەی ٤٩٨ (٧)ی نەتەوەیەکگرتووەکان، کە تێیدا هاتبوو چین لەڕووی سەربازییەوە بەشداریی شەڕی کۆریای کردووە. ئەمەش یەکەمجار بوو، کە نەتەوەیەکگرتووەکان بەهۆی

شەڕکەوە وەک دەستدرێژکارێک مامەڵە لەگەڵ نەتەوە یەکدا بکات.
ئەم ئەرکەی یەکگرتن بە ئاشتیی، جیاوازە لە ئەرکی ئاشتیپارێزیی ڕێکخراوەکە، یان هێزی فریاگوزاریی نەتەوە یەکگرتووەکان (UNEF)، کە یەکەمیان لە ساڵی ١٩٥٦ بە چاودێریکردنی هێڵی پێشەوەی نێوان ئیسرائیل و میسر دامەزراوە، UNEFیش ئەرکی شەڕکەری نەبوو و مەبەست لێی بێلایەنکردنی ململانێکان بوو، کە بووە هۆی دروستبوونی یەکەمین هێزی ئاشتیپارێزی نەتەوە یەکگرتووەکان و یارمەتی کۆتاییهێنانی لەشکرکێشیی سێ لایەنەی ئیسرائیل، بەریتانیا و فەرەنسا بە سەر میسر و غەززە.

بۆچی ئەمریکا بەردەوام ڤیتۆی بڕیارنامەی ئاگربەستەکان دەکات؟

واشنتۆن بەردەوام ڤیتۆی هەر بڕیارێکی ئەنجوومەنی ئاسایشی کردووە، کە داوای ئاگربەستی دەستبەجێ و هێنانی بەشێکی بەرچاوتر لە یارمەتییە مرۆییەکان بۆ فەلەستینییە گەمارۆدراوەکان دەکات. ئەمەش هەمان سیناریۆکانی ساڵی ١٩٥٠ی یەکێتی سۆڤیەت دووبارە دەکاتەوە بە درێژدان و بەردەوامیی شەڕ. فرانسیسکا ئەلبانیز، ڕاپۆرتدەری تایبەتی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ فەلەستین، ڕۆژی سێشەممە ڕایگەیاند کە "سوپای ئیسرائیل شەڕی هەموو کەسێک و هەموو شتێک دەکات لە غەززە، لە نێویاندا UN و هاوکاتەش ئەڤریل بینێیت بەڕێوەبەری جێبەجێکاری ڕێکخراوی پزیشکانی بێسنوور گوتی: "ئەمڕۆ زۆرینەی جیهان بەیەکەوە ڕاوەستان و داوای کۆتاییهێنان بەم خوێنڕشتن و ئازارەی غەززە دەکات، بەڵام ئەمریکا جارێکی دیکە بە ئەوەی ڕێگە بەدات کوشتاری خەڵکی سڤیل لە غەززە بەردەوام بێت ڤیتۆی بڕیارنامەکەی کرد".

ئەی مادەی ٩٩ چییە؟ کەی پەنای بۆ دەبردرێت؟

مادەی ٩٩، سکرتێری گشتیی دەتوانێت هەر بابەتێک بخاتە بەردەم ئەنجوومەنی ئاسایش، کە بە بۆچوونی خۆی مەترسیی لەسەر پاراستنی ئاشتیی و ئاسایشی نێودەوڵەتیی دروست بکات. ئەنتۆنیۆ گۆتێرێس سکرتێری گشتیی نەتەوە یەکگرتووەکان لە ٧/١٢/٢٠٢٣ پەنای بۆ مادەی ٩٩ برد، کە مادەیەکە زۆر بەدەگمەن بەکاردەهێندرێت لە میساقی نەتەوە یەکگرتووەکان، کە دەسەڵات بە سکرتێری گشتیی دەدات "هەر بابەتێک کە بە بۆچوونی ئەو مەترسیی لەسەر پاراستنی ئاشتیی و ئاسایشی نێودەوڵەتیی دروست بکات" بیخاتە بەردەم ئەنجوومەنی ئاسایش، هەر بۆیە لە ماوەی سەرۆکایەتییەکەیدا بۆ یەکەمجار ئەم دەسەڵاتەی بەکارهێنا، هەرچەندە مادەی ٩٩ دەستبەجێ نابێتە هۆی کردەوەی ڕاستەوخۆی نەتەوە یەکگرتووەکان یان ئەنجوومەنی ئاسایش،

ب□□ام د□توان□ت پا□ن□ر□ک بخات□ ب□رد□م ئ□نجووم□نی ئاسایش ب□ پ□داچوون□و□ی ب□یارنام□کانی پ□شووی.
گ□ت□ر□س د□□□ت: "ک□م□□گ□ی ن□ود□و□□تیی ب□رپرسیار□تی ئ□و□ی□ ک□ ه□موو کاریگ□ریی□کانی ب□کاربه□ن□ت ب□ □□گریکردن ل□ پ□ر□س□ندنی زیاتر و ک□تاییه□نان ب□م ق□یران□"، بانگ□ش□ ب□ ئ□و□ د□کات ک□ ئاگرب□ست تاک□ □□گ□ی□ک□ ب□ گ□□اندن□و□ی "ئارامیی و مان□و□" ل□ غ□زز□.

ف□رمان مح□م□د
ئیتا□یا/ زانک□ی ب□□□نیا

(ک□□ەو) دروستە یان "ک□چ□ەو"؟.. د.هیوا عەساف

ز□ر جار لە ئاخاوتنی □□ژانە بەه□ی نزیکیی ف□رمیانەوە، جیاوازی لە ن□وان دوو زاراوە□دا ناکر□ت، یان لەبری یەکتر بەکارد□ن، وەك (پار□زگا و پار□زگار)، (پلان و پیلان)، هەند□ك جاریش لە بنە□ەتدا ف□رمی زاراوەکان هەمان شتن، بە□ام واتای جیاوازیان وەرگرتووە، وەك (سەخت و خەست)، (وتار و گوتار). هەند□ك بەکاره□نانی نادروستیش دەچ□تە خانەی (هە□ەی بیستن)ەوە، وەك (فیت پەمپ) لەبری (فویل پەمپ)، (□□ت ساید) لەبری (□□نگ ساید). ئەمانە لە ئاخاوتنی □□ژانەدا ئاساییـن، بە□ام دیاردەکە لە نوسین و لە زمانی فەرمیدا □□پ□داراونییە! هاوش□وەی ئەم زاراوانە ز□رجار هەردوو دەرب□ینی (ک□□ەو، ک□چ□ەو) بە واتای (ک□چی بەک□مە□) لە خە□کی جیاوازەوە دەبیستین، ئاخ□ کامیان دروستە؟
(ک□□ەو) زاراوەیەکی سازکراوی تا□ادەیەك نو□یە، لە بەرامبەر (الهجرة الجماعية)ی زمانی عەرەبی بەکارد□ت و واتای (□ەو/□□یشتنی بە ک□مە□) دەدات. زاراوەکە لە (ک□+□ەو) دروستبووە. (ک□) واتای (بەک□مە□) دەدات. هەرچی (□ەو)ە واتای (□□یشتن، ک□چ) دەگەیەن□ت. (□ەو) لە بنە□ەتدا □ەگی (□□یشتن، □ەوتەن)ە. ئەم ف□رمە لە پ□کهاتەی وشەی وەك (زیاد□ەو، زیادە□ەوی، توند□ەو، □است□ەو، میان□ەو، □ەوت…)دا هەیە و هەمان واتا دەدات.

لە زمانی کوردیدا وشەی (ڕەو، ڕەوکردن) بۆ ئەو باڵندانەش بەکاردێت، کە لە وەرزە جیاوازەکان بۆ ناوچەیەکی جوگرافیی گونجاوتر کۆچدەکەن. (ڕەوگە)ش شوێنی کۆبوونەوەی کۆچکەران یان ئاوارەکانە.
بەم پێیە و لەسەر بنەمای پەیوەندییە واتاییەکانی وشە(ئاسۆیی)، وشەی (ڕەو) ڕێ بە وشەیەکی وەك (کۆچ) نادات لە پاڵیدا دەربکەوێت، چونکە هەمان واتا دەدەن، بەمەش پێکەوەهاتنیان دەبێتە لادان لە (کۆتی هەڵبژاردن) و (هەڵئاوسانی واتایی) دروستدەکات. بۆیە دەربڕینی “کۆچڕەو” هەمان واتای مەبەست نادات، جگە لەوە لەسەر بنەمای لادانی زمانی سازکراوە. لە بنەڕەتیشدا هەر وشەی (کۆڕەو)ە و بە هۆی (هەڵەی بیستن)ەوە وا دەردەبڕدرێت، بۆیە پێویستە لە باری فەرمی و دەسگا فەرمییەکان خۆیان لە بەکارهێنانی ببوارن.

دۆزینەوەی (شوێن) و (تەمەن)ی نەورۆز.. مەولود ئیبراهیم حەسەن

پێشەکیەکی پێویست..
سەرەتا بۆ هەمیشە نەورۆزتان پیرۆزبێت ..

خوێندەواری خۆشەویست من ئەوە نزیکەی بیست ساڵە دەبێت ، بەشێکی زۆری کات و توانای خۆم بۆ لێکۆڵینەوە لە مێژووی نەورۆز تەرخان کردووە ، ئەوەش بەو لێکۆڵینەوانەوە دەردەکەوێت کە لە کتێبی پێشوتر (نەورۆزی کورد ..لە ئەفسانەوە بۆ بۆ جیهانی بوون) و دوو توێی ئەم کتێبە (نەورۆز .. کۆنترین جەژن .. کوردیترین جەژن) دا کۆکراونەتەوە ، کە لەسەرەتایەکی سادەوە دەستم پێکردوو تا گەیشتمە دۆزینەوەی ئەو شوێنەی کە یەکەم جار ، جەژنی(نەورۆز- زەگمەک)ی تێدا کراوە ! دیارە دەبێ ئەوە بڵێم .. زۆر پێش من گوترابوو ، کە نەورۆز لە سەمەرەوە دێت ؛ بەڵام ، کەس مێژووە کەی و شوێنەکەی بۆ دروستی دەسنیشان نەکرد بوو ، من بۆ لێکۆڵینەوەی بەردەوام گەیشتم بەوەی کە ، تەمەنی نەورۆز (١٢ هەزار ساڵە) ە و ئەو شوێنەش کە

سەرەتا نەورۆز لەوەوە سەری هەڵداوە (شاری ژێر زەمینی هەشت چین لە ژێر چینی باکووری کوردستان (شاری دێرینکۆیە) یە ، کە لە نەو لەکۆڵێنەوەکاندا ، بە بەڵگەوە ئەم ڕاستیانە دەخوێنیتەوە !

بەرگری لە نەورۆز..

ئەمەی کورد هەر لە کۆنەوە بەشێکی زۆر(خاک و مێژوو و کلتورمان) داگیرکــــراوە ! ســــاڵی (٢٠١٠) کە کۆمەڵەی گشتــــی لە نەتەوە یەکگرتووەکان ، نەورۆزی وەک (جەژنێکی کلتوری ئاشتی) کرد بە جەژنێکی جیهانی ، بەداخەوە لە پێناسەی نەورۆز ، لە سێ خاڵ دا بە هەڵە داچوو ، من هەر زوو هاتمە دەنگ و بە نووسین و کۆڕو سمینارو داواکاری ڕووم لە کۆمەڵەی گشتی و نەتەوە یەکگرتووەکان کردوو ، داوام کرد هەڵەکانی خۆی ڕاست بکاتەوە . هەڵەکانیش ئەمانە بوون :

١ – نەورۆزی وەک جەژنێکــی ئێرانــی و فارســی ناسانــد ؛ مــن گــوتم کوردستانییە.

٢ – تەمەنی نەورۆزی بە (٣٠٠٠ ساڵ) خەمڵاند ، من نووسیم .. تەمەنی نەورۆز زۆر لە سێ هەزار ساڵ پترەو دەگاتە (١٢ هەزار ساڵ)

٣ – ڕێژی نەورۆزی بە (٢١ / ٣) ی ساڵی زایینی دایە قەڵەم ، : من نووسیم دەبێ نەورۆز بە پێی ساڵنامەی (سۆمەری- کوردی) ڕێژەکەی دەسنیشان بکرێ ، کە دەکاتە ڕێژی (١ /١ ی ساڵی نوێی کوردی واتە ڕێژی یەکەمی مانگی یەکەمی ساڵی نوێ(مانگی نەورۆزی کوردی) نەک ٢١/ ٣ کە ئەم ڕێژە بە پێــی دوو ساڵنـــامەی زایینـــی و کــوردی کە دەکەونە بەرامبەری یەک ، بەپێی ڕاستیەکەی نەورۆز ڕێژی ١ / ١ مانگی نەورۆزی ساڵی نوێی کوردیە . هەر من نووسیم .. ئەوە تەنیا میللەتی کوردە مانگی یەکەمی ساڵی نوێی خۆی بە ناوی(نەورۆز) کردووە ، کە ئەمەش نیشانەی ڕەسەنایەتی جەژنی نەورۆزە لە کوردستان .

نەوەندی نەورۆزیی..

بە هۆی ئەوەی کە نەورۆز جەژنێکی کۆن و گرنگ و جیهانیە ، پێویستە کورد گرنگیەکی زۆرو بە کردەوەی پێبدات ، من بە ئەم گرنگی پێدانە ، بە چاکی دەزانم .. بە هۆی سازیەک بێت کە بەڕای ئەمە ناوی ئەم سازیە (نەوەندی نەورۆزیی) بێت ، ئەم نەوەندە بە بەرنامەی بەردەوام و ساڵانە میهرەجان و کەڕنەڤاڵ و کۆڕو کۆبوونەوەی زۆر بە بەرنامەیەکی ورد ، بە ئەدەب و هونەرو شانۆو سینەماو وەرزش و کلتورو فۆلکلۆر دابنێت و تیپە جیا جیاکان کە بکاتەوە لە وڵاتانی دوورو نزیک داوەتی هاوچەشنەکانیان بکات ، لە وڵاتانەک کە ئەوانیش لە کۆنەوە نەورۆز وەک جەژنێکی کلتوری پیرۆز دەکەن ، تیپەکان بە سەرپەرشتی لێژنەی پسپۆر بکەونە پێشبڕکێ و براوەکان .. لەسەر ئاستی تیپ و تاک بە (خەڵاتی نەورۆزی) خەڵات بکرێن . دەکرێ میهرەجانە گەورەکە لە سەرو بەری نەورۆزا بێت و ساڵانەش بە کۆڕو

ک□بوون□و□ی تاک و جیا جیا ن□و□ند□ک□ ب□رد□وام چالاکی ه□م□ ج□ری ه□ب□ت . ئ□م□ش ه□ی□ک□ ب□ کار پ□یداکردنی د□یان و س□دان گ□نجی ب□کارو بوژان□و□ی□کیش□ ب□ بازا□ی ئابووری و□ات و گ□رم و گو□ی گ□شتیاری ه□م□ج□ر ل□ کوردستان . پ□یو□ندی فراوان ل□گ□□ و□اتانی ج□ر ب□ ج□ر.

سا□نام□ی ن□ور□ز ..

ن□ور□ز ه□ر ئ□و□ نیی□ ک□ □□ژ□کی ج□ژن□ ! ب□ □کو س□ر□تای (سا□نام□)ی□کی وردو □□ک و دوانز□ مانگ□ی□ ، ئ□و سا□نام□ی□ ل□ ن□ور□ز □ا سا□□ک□ ب□ پ□ی سروشتی کوردستان سو□انی ف□ل□کی مانگ و ه□فت□و □□ژی ب□ دیاری کراو□ ، ه□ر ب□ی□ پ□ویست□و گرنگ□ کورد ئ□م سا□نام□ی□ بکات ب□ (سا□نام□ی ف□رمی) خ□ی و کار□ گرنگ□کانی د□و□□ت بخات□ □□ژو مانگی ن□ور□ز ، و□ک ه□□بژاردنی س□ر□ک و پ□کھ□نانی حکوم□ت و سو□ندخواردنی ئ□ندامانی پ□رل□مان و حکوم□ت و و□زیر□کان دانانی میزانی□و پلانی کارکردنی سا□□ان□ . ه□رو□ها ب□ ه□ی ئ□و□ی ک□ ک□م□□□ی گشتی ن□ت□و□ ی□کگرتوو□کان ن□ور□زی کردوو□ ب□ ج□ژن□کی جیهانی ، دیسان د□کر□ سا□نام□ک□شی بکر□ت ب□ سا□نام□ی جیهانی .

ن□ور□زو خ□ش□ویستی..

ئ□ستا □□ژی(ڤالانتاین) و□ک(□□ژی خ□ش□ویستی) جیهانی داگیرکردوو□، گ□نج□کانی ئ□م□ش ب□ش□کن ل□و پ□شوازیکاران□ی ک□ ئ□م □□ژ□ د□ک□ن ب□ □□ژی گو□ گ□□ین□و□ ، ئ□م□ش چی□□ک□ک□ی ل□و□ هاتوو□ ، ل□ س□د□ی س□ی□می زایینی (کلدیوسی دوو□م)ی ئیمپرات□ر ، (شوکردن) و (ژنھ□نان)ی ل□ گ□نج□کان ق□د□غ□کردبوو، ب□و ه□نج□ت□ی گ□نج□کان ب□ س□ربازی ب□ه□زترن ، ق□ش□ (سنت والنتاین) ئ□م□ی قبو□ ن□کردو ب□نھ□نی کچ و کو□□کانی ل□ک مار□د□کردو پیر□زی پ□ د□دان ؛ ئیمپرات□ر ئ□م□ی زانی و ق□ش□ی خست□ ب□ندیخان□و دواجار ل□س□ری دا ! ه□رچ□ند□ □ای واش ه□ی□ ک□ ئ□م چیر□ک□ ئ□فسان□و ه□□ب□ستراو□ ؛ ب□□ام ، ب□ ب□س□رچوونی □□ژگار ١٤/٢ □□ژی ل□ س□دار□دانی ڤا□نتین کرا ب□ □□ژی خ□ش□ویستی .

ئ□م چی□□ک□ س□ر ب□ جیهانی م□سیحی□ت□و ب□ س□د□ی س□ی□می زایینی د□گ□□□ت□و□ ، ل□ پا□ ئ□م□دا ئ□م□ □□ژی ن□ور□زمان ه□ی□ ، ک□ □□ژی خ□ش□ویستی (م□م و زین) □ و ت□م□نی دوازد□ ه□زار سا□□، ل□م □□ژ□دا ب□ پ□ی داستانی (د□مموزو ع□شتار) س□م□ری □□ژی خ□ش□ویستی د□مموزو ع□شتاریش□ ، ب□ پ□ی داستانی (م□م و زین) یش □□ژی خ□ش□ویستی ئ□وانیش□ ، جا د□کر□ گ□نجانی کوردستان □□ژی ن□ور□ز بک□ن ب□ (□□ژی خ□ش□ویستی) خ□یان ! چ□ن ل□ (م□م و زین)دا □□ژ□ک□ □□ژی ی□ک□می ی□کترناسین و ی□کترخ□شویستنیان□ ، خ□ش□ویستی ئ□م دوان□ ، خ□ش□ویستی□کی پ□ ل□ ع□شق□و خ□ما□یی□ ! ت□م□نی

خۆشەویستی و چیرۆکەکەی دوازدە هەزار ساڵە ، بۆیە بەم ڕۆژە (ڕۆژی نەورۆزی خۆشەویستی) گەنجەکانمان دەبن بە خاوەنی ڕۆژی خۆشەویستی خۆیان . ئەمەش لە نێو کلتورەکەوە هاتووە ، کە ئەو سەردەمە لە کوردستان ولە ڕۆژی نەورۆز (کچ و کوڕ) ان خۆیان دەگۆڕی و کچ بەرگی کوڕانی دەپۆشی و کوڕیش پۆشاکی کچانەی لە بەردەکرد ، هەریەکەو بەدوای دڵخوازی خۆی دا دەگەڕا، مەم و زین لەو ڕۆژەو بەم کلتورە یەکتریان بینی و یەکتریان خۆشویست و کۆتایی خۆشەویستییەکەشیان زانراوە . دەکرێ لەم ڕۆژەدا جوانترین خۆشەویست و سەرکەوتوو ترین خۆشەویستەکان (خەڵاتی خۆشەویستی نەورۆز) یان پێ ببەخشرێ !

ڕۆژی جیهانی شیعر..

هەر لە ڕۆژی نەورۆز ۱/۱ ساڵی نوێ کوردی و ۲۱/۳ی زاینی ، یۆنیسکۆ ئەم ڕۆژەی کردووە بە (ڕۆژی جیهانی شیعر) هەر بۆیە فرسەتێکی چاک و جوانە لەم ڕۆژەشدا شاعیرانی کوردو نێوەندە ئەدەبییەکان ، لە گەڵ نەورۆزا وەک ڕۆژی خۆشەویستی و ڕۆژی شیعریش بکەن بە ئاهەنگ وبە چالاکییە شێعرییەکانی خۆیان ئاهەنگی نەورۆز گەرم ترو زیندوتر بکەن ، براوەکانی شیعریش بە (خەڵاتی نەورۆزی بۆ شیعر) خەڵات بکەن !

گرنگی نەورۆز لە جیهاندا ..

بۆ ئەوەی گرنگی نەورۆز بزانین ، واچاکە بزانین ئەو وڵاتانەی کە نەورۆز لە کورد قەدەغەدەکەن و لە پێناو ڕێگرتن لە کورد .. لاوانی کورد دەخەنە بەندیخانەو دەگرن و بریندار دەکەن و دەکوژن ؛ ئەوان چۆن هەڵس و کەوت لە گەڵ نەورۆز دەکەن و بە ناڕەوا دەیکەن بە هی خۆیان ، لە کاتێکدا لێکۆڵەرانی جیهان و ئەو وڵاتانەش ئەوەیان سەلماندووە کە نەورۆز لە سۆمەرەوە دێت و لە کوردستانەوە سەری هەڵداوە ، ترکیا کە ساڵانە ڕێ لە لاوانی کورد دەگرێ و دەیانخاتە بەندیخانە ، هەر بۆ ئەوەی بە ئازادی یادی نەورۆز نەکەنەوە ! کەچی ساڵی (۲۰۱۰) کە کۆمەلەی گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان ، نەورۆزی کرد بە جەژنێکی جیهانی ترکیا ناڕەزایی دەربڕی و لە گەڵ ئێران بە ماوەیەکی زۆر کەوتنە شەڕە دندوک و ڕاگەیاندن و دەیگوت: نەورۆز هی ئێمەیە ؟! کار گەیشتە ئەوەی کە ئێران ترکیای بە (شەیتانی دز) ناوبرد ! هەر ئێرانیش بە ماوەیەکی کەم پێش نەورۆز بە(فەرمانی ئایینی و حکومەتی) ئاهەنگی نەورۆزی قەدەغەکرد ، بەو هەنجەتەی لەگەڵ ئایین ناگونجێ ! کەچی کە هەستیان کرد نەتەوە یەکگرتووەکان جەژنی نەورۆز دەکات بە جیهانی و ئەو جەژنە بە ئێرانی – فارسی دەزانێ ؛ هەرزوو لە فەرمانی قەدەغەکردنەکەیان پەشیمان بوونەوەو ئەوساڵە بەگەرمی بە بۆنەی نەورۆز پێشوازیان لە سەرۆکی وڵاتان و پیرۆزباییەکانی نەورۆز کرد ، کە لە وڵاتان بۆ ئێران دەهاتن

و□ک □امیان د□دای□و□ ! ئ□و□ جگ□ ل□و□ی ک□ و□زیری د□ر□و□ی ئ□فغانستان ب□ نیشان□ی نا □□زایی دانیشتن□ک□ی ک□م□□□ی گشتی ن□و□ی□کگرتوو□کانی ب□ج□ه□شت و □ازی ن□ بوو ب□و□ی ج□ژنی ن□ور□ز ب□ ئ□ران و فارسی ناو ببر□ت ! ئ□م و□ا تان□ ب□ ه□ی ئ□و□ی نرخی ن□ور□زو ئ□م ب□ جیهانی کردن□یان ب□ چاکی د□زانی! ل□ کات□ک دا هیچ ی□ک ل□م و□ا تان□ ئ□و ب□□گ□یان ب□د□ست□و□ نی□ ، ک□ کورد ه□ی□تی ..خ□یان ب□ خاو□نی ن□ور□ز د□زانی ، ک□چی کورد ل□م بگر□و ب□رد□و تا□ان و ب□□ی□ ب□ ئاگا بوو .

ئ□ستا پ□ویست□ کورد □□گای□کی یاسایی دبل□ماسی بد□ز□ت□و□ ، ب□ ئ□و□ی بتوانی ب□یاری ک□م□□□ی گشتی ن□ت□و□ ی□کگرتوو□کان □است بکات□و□و ن□ر□ز ب□ (ن□ور□زی کوردستان) ناود□ر بکر□ ؛ ئ□م ناود□رکردن□ی ن□ور□ز ب□ کوردستان□و□ سوودی ز□ری ب□ کوردستان ه□ی□، ل□ □ووی پ□یو□ندی هون□ری کلتوری گ□شتیاری ئ□د□بی و□رزشی و سین□مایی و شان□یی و ئابووری.. ه□تا د□گات□ سیاسیش ل□ گ□□ ه□موو ئ□و و□ا تان□ی ک□ ن□ور□ز ب□ ج□ژن د□گرن ل□ جیهان .

ن□ور□زو ئ□فسان□ ..

ن□ور□ز ل□ ز□ر □وو□و ب□ ئ□فسان□ ب□ستراو□ت□و□، ل□م کت□ب□ ل□ک□□□ن□و□یی□ش ز□ر جار باس ل□ (ئ□فسان□ – ئستور□)د□کر□ ، دیاسن ل□ کت□ب□ک□ی پ□شترم ل□ بار□ی م□ژووی ن□ور□ز (ن□ور□زی کورد .. ل□ ئ□فسان□و□ ب□ ب□ جیهانی بوون) ه□ر ل□ ناو نیشان□ک□ی ناوی – ئ□فسان□ – هاتوو□ ، ب□داخ□و□ تائ□ستاش ل□ ن□و خ□□ک و ه□تا ب□ش□کی ز□ر ل□ □□شنبیرو مام□ستایانی زانک□ش ، ت□□وانین□کی باشیان نیی□ ، ب□ ئ□فسان□ ! ه□ن ب□ در□و خ□یا□ و پ□وپوچ و نا□استی ت□د□گ□ن ! ک□چ□ ئ□فسان□ پ□کهات□ی□کی ز□ر □□ه□ند□و زیاتر ل□ ماناي□ک و شیکردن□و□ی□ک ه□□د□گر□ ! من ل□ر□ پ□ ل□س□ر ب□ش□ م□ژوویی و واقیعی□ک□ی داد□گرم و خو□ند□وار ب□م ب□ش□ ئآشنا د□ک□م .

ئ□م□ ل□ م□ژوو و کلتوری میلل□تانی ک□ن و□ک س□م□ر و فیرع□ون□کان و ی□نان ، (ئ□فسان□ی خوداو□ندان)مان ه□ی□ ، ل□م د□ق□ ئ□فسان□یيان□ ب□ پ□ی ئایین□ ک□ن□کان ، خوداو□نان کار□کت□ری س□ر□کی ئ□م د□قان□ن ، د□قی ئستور□ی خوداوندان ، ک□چی ل□ (ئ□فسان□ی گشتی) خوداو□ن ب□م □□نگ و د□نگ و توانای□ ب□رچاو ناک□ون ، کار□کت□ر□کان بریتین ل□ مر□قی ئاسایی و گیان ل□ ب□ران و دیوو جن□ک□و ه□ند□ کاری ل□ توانا ب□د□رو ه□ند□ ک□ر□ست□ی ئ□فسان□ی ، ه□موو ئ□مان□ پ□ک□و□ ه□□س و ک□وت د□ک□ن و ئ□فسان□ دروست د□ک□ن ، ل□ ت□ک ئ□مان□ ل□ د□قی – ئ□فسان□ – یی □وداوی ب□رچاو- واقیع- ی و م□ژوویی ه□ن و مر□قی ئاسایی □□□ی ت□دا د□بینن ، ئ□مان□ش ل□ شو□ن□کی جوگرافی

ناسراوو ڕۆژگارو مێژووەکی دیارو لە نێو کۆمەڵگەیەکی بەرچاو دا دەردەکەون ، واتە ئەم بەشە بەشێکی نێو ژیانە بە هەموو ڕەهەندەکانیەوە ، بەڵام ، ئەمانە تێکەڵەی ڕەگەزە ئەفسانەییەکان کراون و بە زمانێکی ئەدەبی و ئەفسانەیی دەگێڕدرێنەوە ؛ هەر بۆیە هەرکاتێ گوتمان ئەفسانە ؛ واتە بەشێکی گرنگی واقیعی و مێژووی لە نیو ئەم ئەفسانەیەدا هەن ! ئەگەر لە نێو کلتوری هەر میللەتێک دەقێکمان کەوتە بەرچاو ، ئەو دەقە پڕ بوو لە (خەیاڵ و فانتازیاو ڕەگەزی ئەفسانەیی) ئەوا ئەو دەقە دەقێکی (خوڕافە – وڕێنە) ییە ! نەک ئەفسانە . هەر بۆیە ئێمە لەم لێکۆڵینەوەدا ، باسی ئەفسانەی خوداوەنان و ئەفسانەی گشتیمان کردووە ، کە لە نێو هەردوکیان ، بەشێکی گرنگی واقیع هەیە ، کە ڕاستەو خۆ ڕووداوەکانی بە ژیان پەیوەند دەکات و ڕێگای ئەوەمان بۆ خۆش دەکات ، لەو دەقانە بەدوایی بەشە مێژووییەکەی دا بچین و ڕووداوو مرۆڤە ڕاستەقینەکان بەسەر بکەینەوە ! هەر بۆیە پێمخۆشە خوێنەواری بەڕێز هەرکاتێ وشەی ئەفسانە دەبیسێ ، وا تێنەگات ئەمە هەمووی هەر خەیاڵ و فانتازیایەو بەشە مێژوویی و واقیعیەکەی لە بیر نەکات!

خەڵاتی نەورۆز..

لە سەرەوە چەند جارێک باسی خەڵاتی نەورۆزم کرد ، بە پێویست و گرنگی دەزانم ئێمە میللەتی کورد (خەڵاتی نەورۆز) مان هەبێت ، چۆن ئەمڕۆ هەموو میللەت و وڵاتانێک هەریەکەو خەڵاتێک یان چەند خەڵاتی خۆیان هەیەیەو ساڵانە دەیبەخشێتە ئەوکەس و نێوەندانەی شایستەی خەڵاتن ! چ لەوە جوانترە خەڵاتەکەی ئێمە بە ناوت (خەڵاتی نەورۆز) بێت ، کە نەورۆز کۆنترین جەژن و جیهانیترین جەژنە ، ئەوەتە کۆمەڵەی گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان ، بە هۆی ئەو گرنگیەوە لە (ساڵی ٢٠١٠) ەوە کردوویەتی بە جەژنێکی جیهانی ، با ئێمەش (خەڵاتی نەورۆز) بکەین بە خەڵاتێکی جیهانی و ئەم خەڵاتە بە دیاری و وەک پاداشت ساڵانە لە ناوەوەو لە دەرەوە پێشکەش بەو کەس و نێوەندانە بکەین کە داهێنەرن و شایستەی خەڵاتن .

مەولود ئیبراهیم حەسەن

١٠ / ٣ / ٢٠٢٤ – هەولێر

٨ی مارس و بزووتنەوەی دژی ئاپارتایدی جەندەری.. حەمید تەقوای

و: کاوە عومەر

دەقی نوسراوەی ئەم چاوپێکەوتنە بە پشتبەستن بە چاوپێکەوتنێک کە لەگەڵ کەناڵی ئاسمانی کەناڵ جەدید ئامادەکراوە

جەلیل جەلیلی: ئەمساڵ ڕۆژی جیهانی ژنان لە ئێران تەواوەتی تایبەت بوو. یادی ئەم ڕۆژە شەپۆلی بزووتنەوەیەک و ناڕەزایەتییەکی سەرتاسەری و کۆمەڵایەتیی وەرگرت. چەندین پەیام و لێدوان لە لایەن چالاکوانان و دامەزراوە خەباتکارانەکانەوە بڵاوکرانەوە، کە ناوەڕۆکەکەی ڕادیکاڵیان هەبوو لە دژی حیجاب، دژی ئاپارتایدی جەندەری و دژی سیاسەت و یاساکانی دژە ژنی کۆماری ئیسلامی. لە کوردستان، لە شاری بوکان، دایکانی دادخواز لە کاردانەوەیەکی ڕەمزیدا حیجابەکانیان لەسەریان کردەوە و ڕایانگەیاند کە ئازیزانیان لە پێناو بەرگریکردن لە مافی ژنان گیانیان لەدەستداوە. لەسەر ئاستی سەرتاسەریشدا خانەنشینان لە بەیاننامە و گردبوونەوە ناڕەزایەتییەکانیاندا قسەیان دەکرد و دروشمیان بە داکۆکی لە مافەکانی ژنان دەوتەوە؛ هەروەها ژمارەیەک لە ڕێکخراوە کرێکارییەکان لە پەیام و لێدوانە پڕ جۆشەکانیاندا ڕۆژی جیهانی ژنانیان بەرز ڕاگرت و سیاسەتە دژی ژنەکانی حکومەتیان شەرمەزار کرد. لە ژمارەیەک لە شارەکان ژنان و پیاوان بە دابەشکردنی گوڵ و شیرینی و هتد ڕۆژی جیهانی ژنانیان بەرز ڕاگرت. هەموو ئەمانە ئاماژەیان بە ٨ی مارسێکی هێرشبەرانە و زیندوو دەکرد. بەڕای ئێوە بۆچی ٨ی مارسی ئەمساڵ بە قەبارەیەکی وا گەورە بەڕێوەچوو؟

حەمید تەقوای: ئەمە دووەمین ٨ی مارسە کە دوای دەستپێکردنی شەپۆلی ژن ژیان ئازادی بەڕێوەدەچێت. وە کاریگەرییەکانی ئەم بزووتنەوەیە و ئەم شەپۆلە گەورەیە لە هەموو گۆڕانکارییە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکانی ئێراندا دەبینرێت. ئەم شەپۆلە بە شەپۆلی ژنان ناسراوە. بە یەکەمین شەپۆلی ژنان لە مێژوودا ناودەبرێت چونکە لەم شەپۆلەدا، لە ڕووی ناوەڕۆک و ئامانجەکانییەوە- کە لە دروشمی سەرەکی ژن ژیان ئازادیدا دەرکەوتووە- ماف و ئازادیی ژن جێگەیەکی بەرچاوی هەیە و ژن لە پێشەنگیدایە ئەم بزووتنەوەیە. هەروەها ٨ی مارس ڕۆژی جیهانی ژنانە و بە بەدڵنیاییەوە پێشبینی ئەوە دەکرا

ک□ ل□ □□ژ□ک□ی واداک□م□□گ□ جو□ــا ن□و□ی□کی گ□ور□ی ه□ب□ــت. ئ□مسا□ □□نگ□ ز□ر ک□س بیریان ل□و□ کردب□ت□و□ ک□ ب□ه□ی داب□زینی □□ژ□یی خ□باتی ناو ش□قام□کان، ٨ی ئازار ئ□و ش□□و ش□وق□ی سا□ی □ابردووی نا ب□ت. به □ام به پ□چه وانه وه ئه مسا□ ٨ی مارس بوو به ه□رش□کی به □فراوان و پ□ش□ه وییه کی گرنگ له خه باتی خه □کدا ب□ □ووخانی حکوومه ت.

ه□رو□ک ئاماژ□ت پ□دا، ٨ی مارس ل□س□ر ئاست□کی ک□م□□ا ی□تی فراوان ب□□□و□چوو، چ□ندین پ□یام و ل□دوان ن□ک ت□نها ل□لای□ن ک□سای□تی و دام□زراو□کانی بزووتن□و□ی □زگاریخوازی ژنان□و□، ب□□کو ل□لای□ن ز□ر□ــک ل□ □□کخراو□کــانی خو□نــدکاری و چــالاکوان، خان□نشینــان، کر□کاران، مام□ستایان، دادخوازان و ت□نان□ت زیندانیانی سیاسی و هتد ب□اوکرای□و□. ه□موو ئ□و پ□یام و ل□دوانان□ ک□ماری ئیسلامییان و□ک حکووم□ت□کی دژ□ ژن و سیست□می ئاپارتایدی ج□ند□ری ش□رم□زار کرد، پشتیوانیان ل□ ش□□شی ژن ژیانی ئازادی کرد و جار□کی دیک□ ج□ختیان ل□س□ر ئ□و□ کرد□و□ ک□ تا ک□تایی □اد□و□ستین.

ل□ لای□کی دیک□و□ خ□□ک و□ک ئاه□نگ□کی س□رتاس□ری ٨ی مارس ئاه□نگیان گ□□ا. ل□ ش□قام□کاندا گو□ و شیرینییان داب□شکرد و د□ستخ□شییان ل□ ی□کتر کرد. و□ک باست کرد ه□نگاو□کی ز□ر بو□ران□ و ئازایان□ ل□لای□ن دایکانی دادخواز ل□ بوکان□و□ ئ□نجامدرا ک□ کلیپ□ک□یان ل□ س□شیال میدیادا ب□ ش□و□ی□کی ب□رفراوان پ□شوازی ل□کرا.

ب□م ش□و□ی□ ٨ی مارس بوو ب□ بزووتن□و□ی ئاه□نگ و نا□□زای□تی و دیارد□ی□کی ک□م□□ای□تی ل□ ئ□ران ب□ ناو□رکی دژی حکوم□ت و □وخاندن خوازیی□و□.

٨ی مارس جار□کی تر نیشانی دا ک□ ش□□شی ژن ژیان ئازی چ□ند□ زیندوو□ و ج□ماو□ری خ□□ک چ□ن سوورن ل□س□ر □ووخاندنی ئ□م حکوم□ت□. چ□ن خ□□ک ب□دوای د□رف□ت□کدا د□گ□□□ن ب□ ب□رزکردن□و□ی نا□□زای□تی خ□یان ب□رامب□ر ب□ حکوم□ت ب□ ه□موو ش□و□ی□ک و ل□ ه□ر ب□ن□ی□کدا. جار□کی تر پیر□زبایی ٨ی مارس ل□ س□رج□م ت□ک□ش□رانی ش□□□ش و س□رج□م ژن و پیاو□ ئازاد□کانی ئ□ران د□ک□م و هیوادارم ل□ زووترین کاتدا ش□□ش□ک□مان ک□تایی پ□ب□ت و ٨ی ماری سا□ی داهاتوو ل□ ئ□ران□کی ئازاد ل□ ش□□ی ک□ماری ئیسلامیدا ب□رپابک□ین .

ج□لیل ج□لیلی:جو□□ی□کی تری گرنگ ل□لای□ن زیندانیانی سیاسیی□و□ ئ□نجامدرا. ل□ ب□یاننام□ی□کدا ل□ ٨ی مارسدا، ١١ ژنی زیندانیکراوی زینــدانی ئ□ویــن باســیان ل□ ئاپارتایــدی ج□نــد□ری و پ□ویســتی □ووب□□وبوون□و□ی و□ک □□گ خ□شک□ر□ک د□ب□ت ب□ خ□باتی خ□□ک. ب□□ای ئ□و□ پ□گ□ و گرنگی ئ□م بزووتن□و□ی□ چیی□؟ ئایا د□کر□ت ه□موو

نادادپەروەرییەکانی ژنان بگەڕێندرێتەوە بۆ ئاپارتایدی جێندەری؟

حەمید تەقوایی: خاڵی یەکەم بە بۆچوونی من تایبەتمەندییەکی گرنگی ٨ی ئازاری ئەمساڵ، ناڕەزایەتی دژ بە ئاپارتایدی جێندەری بوو. دەمێکە تێکۆشەران و حزبە ڕادیکاڵەکانی وەک حزبەکەی ئێمە ئاماژە بەئەوە دەکەن کە کۆماری ئیسلامی ڕژێمێکی ئاپارتایدی جێندەرییە و هەر بۆیە پێویستە لە جیهاندا ڕەت بکرێتەوە و بایکۆت بکرێت، هەروەک چۆن ڕژێمی ئاپارتایدی ڕەگەزی ئەفریقای باشوور لەلایەن جیهانەوە و لەلایەن حکومەتەوە بایکۆت کرا. ئەمە هەمیشە خواست بووە، بەڵام ئەمساڵ گۆڕا بە بزووتنەوە و هێرشێکی کۆمەڵایەتی بەرفراوان. زۆرێک لە هەڵسوڕاوان، وەک ئێوە وتتان، زیندانیانی سیاسی – لە نێویاندا خاتوو نەرگس محەمەدی کە لە نامەیەکدا بۆ ئەمینداری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان داوای بە تاوان ناساندنی ئاپارتایدی جێندەری لە ئێران کرد-، زیاتر لە ٤٠ ڕێکخراوی کرێکاری و خوێندکاری و داکۆکیکارانی مافی ژنان لە بەیاننامەیەکی هاوبەشدا دژی ئاپارتایدی جێندەر، هەروەها چەندین ڕێکخراوی مامۆستایان و خانەنشینان و ڕێکخراوە کرێکارییەکان و هتد، بە ڕوونی لە دژی ئاپارتایدی جێندەر وەستاونەتەوە و هاتوونەتە مەیدان. لەسەر ئاستی جیهانیش داکۆکیکارانی مافی مرۆڤ کۆماری ئیسلامییان وەک ڕەژیمی ئاپارتایدی جێندەری مەحکووم کردووە.

دەمەوێت بڵێم لە ٨ی مارسدا ئاڵای خەبات دژی ئاپارتایدی جێندەری هەڵکرا. لە ئاستێکی بەرفراوانـدا تێکۆشەران و دامودەزگا جۆراوجۆرەکان دژی ئاپارتایدی جێندەری ڕاپەڕین و کۆماری ئیسلامییان وەک ڕەژیمێکی ئاپارتایدی جێندەری مەحکوم کرد.

سەبارەت بە بەشی دووەمی پرسیارەکەت کە ئایا دەتوانرێت هەموو پرسەکانی نەهامەتی و هەڵاواردن لە دژی ژنان بگەڕێندرێتەوە بۆ ئاپارتایدی جێندەری، دەبێ بڵێم بە کە بەدڵنیاییەوە نادادپەروەری و هەڵاواردن بەرامبەر ژنان ڕەهەندەی ئەودیو و فراوانتریان لە جیاکاریی جێندەری هەیە. بەڵام پێویستە ئاماژە بەوە بکرێت کە مانای ئاپارتایدی جێندەری تەنیا جیابوونەوەی ژن و پیاو نییە لە شەقام و کۆبوونەوەی گشتیدا، بەڵکو جیاکاریی توند و بەربڵاوی ژنانە لە هەموو بوارەکاندا. ئاپارتایدی جێندەری لە ڕاستیدا هەما و دەرکەوتنی هەموو ئەو هەڵاواردن و ناعەدالەتیانەیە کە کۆماری ئیسلامی بەسەر ٥٠٪ی کۆمەڵگادا سەپاندووە. وەک چۆن ئاپارتایدی ڕەگەزی لە باشووری ئەفریقا دان بە هیچ مافێکی کۆمەڵایەتی بە ڕەشپێستەکان نەناساند، کۆماری ئیسلامی ئێرانیش دان بە هیچ مافێک بە ژنان نانێت.

لە کۆماری ئیسلامیدا ژنان لە زۆرێک لە مافەکان بێبەش دەکرێن و تەنانەت لەو شوێنانەی کە مافیان هەیە، بە نیوە پیاو هەژمار دەکرێن. لە فەلسەفەی ئیسلامی و یاساکانی کۆماری ئیسلامیدا ژن لە ژێر سەرپەرشتی پیاودایە. بۆیە لە بارودۆخی ئەمڕۆی ئێراندا تەنانەت پەلەنەکانی وەک "ڕەگەزی لاوازتر" و "هاوڵاتی پلە دوو" ڕەوا دەبینرێن. ژن بە هیچ شێوەیەک بە مرۆڤی سەربەخۆ نازانرێت. ژن یان لەژێر سەرپەرشتی باوکی و براکان و پیاوانی بنەماڵەدایە، یان دوای هاوسەرگیری لەژێر سەرپەرشتی مێردەکەیدایە. زۆرێک لە چالاکییە کۆمەڵایەتی و ئابوورییەکانی ژنان بە ڕەزامەندی سەرپەرشتیاری پیاوەوەیە. ژنان تەنانەت ناتوانن بەبێ مۆڵەتی باوک یان مێردەکەیان گەشت بکەن. ئاپارتایدی جێندەری هەموو ئەم هەڵاواردن و نادادپەروەرییە گەورەیە لەخۆدەگرێت.
لایەنێکی دیکەش ڕوانینی حکومەتە بە ژنان وەک کاڵای سێکسی و ئامرازی چێژوەرگرتن بۆ پیاوان. زۆرێک لە یاساکانی کۆماری ئیسلامی لەوان حیجاب، قەدەغەکردنی گۆرانی وتنی ژنان و قەدەغەکردنی گشتیی دەرکەوتنی ژن و پیاو پێکەوە، لەم تێڕوانینە بە ژن وەک کەرەستە و کاڵای سێکسی سەرچاوە دەگرن.٨ی مارس جارێکی تر نیشانی دا کە شۆڕشی ژنان لە ژیانی ئازاددا چەندە زیندووە و جەماوەری خەڵک چۆن سوورن بۆ ڕووخاندنی ئەم حکومەتە. چۆن خەڵک بەدوای دەرفەتێکدا دەگەڕێن بۆ بەرزکردنەوەی ناڕەزایەتی خۆیان بەرامبەر بە حکومەت بە هەموو شێوەیەک و لە هەر بۆنەیەکدا. جارێکی تر پیرۆزبایی ٨ی مارس لە سەرجەم تێکۆشەرانی شۆڕش و سەرجەم ژن و پیاوە ئازادەکانی ئێران دەکەم و هیوادارم لە زووترین کاتدا شۆڕشەکەمان کۆتایی پێبێت و ٨ی مارس ساڵی داهاتوو لە… ئێرانێکی ئازاد لە خراپەی کۆماری ئیسلامی.
جەلیل جەلیلی: جوڵەیەکی تری گرنگ لەلایەن زیندانیانی سیاسییەوە ئەنجامدرا. لە بەیاننامەیەکدا لە ٨ی مارسدا، ١١ ژنی زیندانیکراوی زیندانی ئەڤین باسیان لە ئاپارتایدی جێندەری و پێویستی ڕووبەڕوو بوونەوەی وەک ڕێگایەک بۆ پێشەوە بۆ خەباتی خەڵک کردووە. بەڕای ئێوە پێگە و گرنگی ئەم بزووتنەوەیە چییە؟ ئایا دەکرێت هەموو نادادپەروەرییەکانی ژنان بگەڕێندرێتەوە بۆ ئاپارتایدی جێندەری؟
حەمید تەقوەی: خاڵی یەکەم بە بۆچوونی من تایبەتمەندییەکی گرنگی ی ٨ی مارسی ئەمساڵ، ناڕەزایەتی دژ بە ئاپارتایدی جێندەری بوو. دەمێکە خەباتکاران و حزبە ڕادیکاڵەکانی وەک حزبەکەی ئێمە پێشنیاری ئەوە دەکەن کە کۆماری ئیسلامی ڕژێمێکی ئاپارتایدی جێندەرییە و هەر بۆیە پێویستە لە جیهاندا ڕەت بکرێتەوە و بایکۆت بکرێت، هەروەک چۆن ڕژێمی ئاپارتایدی ڕەگەزی ئەفریقای باشوور

لەلایەن خەڵکی جیهانەوە و لەلایەن حکومەتەوە بایکۆت کرا. ئەمە هەمیشە خواست بووە، بەڵام ئەمساڵ گۆڕا بە بزووتنەوە و هێرشێکی کۆمەڵایەتی بەرفراوان. زۆرێک لە چالاکوانان، وەک ئەوە وتتان، زیندانیانی سیاسی – لە نێویاندا خاتوو نەرگس محەمەدی کە لە نامەیەکدا بۆ ئەمینداری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان داوای بە تاوان ناساندنی ئاپارتایدی جێندەری لە ئێران کرد-، زیاتر لە ٤٠ ڕێکخراوی کرێکاری و خوێندکاری و داکۆکیکارانی مافی ژنان لە بەیاننامەیەکی هاوبەشدا دژی ئاپارتایدی جێندەر، هەروەها چەندین ڕێکخراوی مامۆستایان و خانەنشینان و ڕێکخراوە کرێکارییەکان و هتد، بە ڕوونی لە دژی ئاپارتایدی جێندەر وەستاونەتەوە و هاتوونەتە مەیدان. لەسەر ئاستی جیهانیش داکۆکیکارانی مافی مرۆڤ کۆماری ئیسلامییان وەک ڕێژیمی ئاپارتایدی جێندەری مەحکووم کردووە. دەمەوێت بڵێم لە ٨ی مارس ئاڵای خەبات دژی ئاپارتایدی جێندەری هەڵکرا. لە ئاستێکی بەرفراواندا تێکۆشەران و دامودەزگا جۆراوجۆرەکان دژی ئاپارتایدی جێندەری ڕاپەڕین و کۆماری ئیسلامییان وەک ڕێژیمێکی ئاپارتایدی جێندەری مەحکوم کرد.

سەبارەت بە بەشی دووەمی پرسیارەکەت کە ئایا دەتوانرێت هەموو پرسەکانی ئازار و هەڵاواردن لە دژی ژنان بگەڕێندرێتەوە بۆ ئاپارتایدی جێندەری، دەبێ بڵێم بە دڵنیاییەوە نادادپەروەری و هەڵاواردن بەرامبەر ژنان ڕەهەندێکی سەروتر و فراوانتریان لە جیاکاریی جێندەری هەیە. بەڵام پێویستە ئاماژە بەوە بکرێت کە مانای ئاپارتایدی جێندەری تەنیا جیابوونەوەی ژن و پیاو نییە لە شەقام و کۆبوونەوەی گشتیدا، بەڵکو جیاکاریی توند و بەربڵاوی ژنانە لە هەموو بوارەکاندا. ئاپارتایدی جێندەری لە ڕاستیدا هەما و دەرکەوتنی هەموو ئەو هەڵاواردن و ناعەدالەتیانەیە کە کۆماری ئیسلامی بەسەر ٥٠٪ی کۆمەڵگەیدا سەپاندووە. وەک چۆن ئاپارتایدی ڕەگەزی لە باشووری ئەفریقا هیچ مافێکی کۆمەڵایەتی بە ڕەشپێستەکان بە فەرمی نەناسانی، کۆماری ئیسلامی ئێرانیش دان بە هیچ مافێکدا بۆ ژنان نانێت.

لە کۆماری ئیسلامیدا ژنان لە زۆرێک لە مافەکان بێبەش دەکرێن و تەنانەت لەو شوێنانەی کە مافیان هەیە، بە نیوەی پیاو هەژمار دەکرێن. لە فەلسەفەی ئیسلامی و یاساکانی کۆماری ئیسلامیدا ژن لە ژێر سەرپەرشتی پیاودایە. بۆیە لە بارودۆخی ئەمڕۆی ئێراندا تەنانەت چەمکەکانی وەک “ڕەگەزی لاوازتر” و “هاوڵاتی پلە دوو” ڕەوا دەبینرێن. ژن بە هیچ شێوەیەک بە مرۆڤی سەربەخۆ نازانرێت. ژن یان لەژێر سەرپەرشتی باوکی و براکان و پیاوانی بنەماڵەدایە، یان دوای هاوسەرگیری لەژێر سەرپەرشتی مێردەکەیدایە. زۆرێک لە چالاکییە

کۆمەڵایەتی و ئابوورییەکانی ژنان بە ڕەزامەندی سەرپەرشتیاری پیاوەوەیە. ژنان تەنانەت ناتوانن بەبێ مۆڵەتی باوک یان مێردەکەیان گەشت بکەن. ئاپارتایدی جێندەری هەموو ئەم هەڵاواردن و نادادپەروەرییە گەورەیە لەخۆدەگرێت.
لایەنێکی دیکەش ڕوانینی حکومەتە بۆ ژنان وەک کاڵای سێکسی و ئامرازی چێژوەرگرتن بۆ پیاوان. زۆرێک لە یاساکانی کۆماری ئیسلامی لەوانە حیجاب، قەدەغەکردنی گۆرانی وتنی ژنان وبەگشتی قەدەغەکردنی دەرکەوتنی ژن و پیاو پێکەو لە شوێنە گشتییەکاندا،هەر لەم تێڕوانینەوەیە کە وەک کەرەستە و کاڵای سێکسی بوونی ژنان سەرچاوە دەگرێ.
بەڕای من ئەو بزووتنەوەیەی کە دژی حیجاب دەستی پێکرد، هەنگاوی یەکەمە دژی ئاپارتایدی جێندەری. ئەمە هەمیشە گوتوومانە پەردەی دیواری ئاپارتایدی ڕەگەزییە و ئەم دیوارە تا ڕادەیەکی زۆر ئەمڕۆ داڕوخاوە. کاتی ئەوە هاتووە هەنگاوەکانی داهاتوو دژی ئاپارتایدی جێندەری بنێین. ئەمە دەتوانین بە کردەوە هەموو دەرکەوتنەکانی ئاپارتایدی جێندەری، لە.
قەدەغەکردنی چوونە ژوورەوەی ژنان بۆ یاریگاکان و جیاکردنەوەی خوێندکاری کوڕ و کچ لە زانکۆکان و بێڕێزی و سووکایەتیکردن بە ژنان لە مینبەر و نوێژی هەینی و تریونەکانی حکومەتەوە، بە کوشتنە ناموسییەکان، و بە سەرپەرشتیکردنی پیاوان بەسەر ژنان لە حاڵەتە جۆراوجۆرەکان ڕووبەڕوویان ببینەوە لە کۆمەڵگادا ڕایان ماڵین. دەتوانین دەرکەوتەکانی تری ئاپارتایدی جێندەری لە پراکتیک و لە ژیانی ڕۆژانەماندالەناوبەرین وبسڕینەوە،، هەروەک چۆن سەنگەری حیجابمان داگیرکرد. ژن و پیاو دەتوانن پێکەوە لە شەقام و کۆبوونەوە گشتییەکاندا دەرکەون، سەما بکەن، هەڵپەڕن و گۆرانی بڵێن پێکەوە لە شەقامەکاندا لە ئاهەنگ و بۆنە جۆراوجۆرەکاندا، لە زانکۆ و پۆل وشوێنی نانخواردنەکاندا پێکەوە بن – بزووتنەوەیەک کە لە ئێستادا دەستیپێکردووە- و هتد و هتد. ئەمە ڕێگەیەکی پراکتیکی و مەیسەرە بۆ .شکاندنی ئاپارتایدی جێندەری لەسەر ئاستی سەرتاسەرید

ا.
جەلیل جەلیلی: ئەو پرسیارەی لێرەدا دێتەکایەوە ئەوەیە کە ئایا دەکرێت بەبێ ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامی، ئاپارتایدی جێندەری لەناو بچێت؟
حەمید تەقەوایی: چارەسەری ئەم کێشەیەش وەک زۆر کێشەی دیکە، پەیوەستە بە ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامییەوە، بەڵام بە بۆچوونی من

ل□ر□و□ ناتوانر□ت بگ□ن□ ئ□و ئ□نجام□ی ک□ ئ□م خ□بات□ ب□هود□ی□ یان ناگات ب□ئ□نجام و ئ□ب□ت ت□نیا خ□بات ب□ □ووخاندن بک□ی..

س□یری ز□ر□ک ل□و داخوازییان□ بک□ن ک□ ل□ ئ□راندا د□وروژ□نر□ن، ل□وان□ پرسی حیجاب، ه□□و□شاندن□و□ی سزای ل□س□دار□دان، ی□کسانی ت□واو ل□ ن□وان ژن و پیاو و ت□نان□ت زیادکردنی کر□ ب□ س□رووی ه□□ی ه□ژاری – وات□ لانیک□م ٥ ه□ند□ی ک□مترین ح□قد□ست -، ن□ه□□شتنی گ□ند□□ی، پ□شگرتن ل□ ت□کدانی ژینگ□، ب□ ف□رمی ناسینی مافی پ□لک□ز□□ین□کان و چ□ندین بابت□تی دیک□ ب□ بوونی ک□ماری ئیسلامی ب□دی نای□ت، ب□□ام ئ□زق□زا ه□رئ□م واقیعی□ت□ی خ□بات ل□ ه□موو ئ□و بواران□دا د□کات□ ب□ش□ک ل□ خ□بات ب□ □ووخاندنی حکوم□ت. هیچ کام ل□مان□ ب□ بوونی ک□ماری ئیسلامی ی□کلایی نابت□و□ – ت□نیا ل□و ح□فتان□ی دواییدا ن□ب□ت ک□ ک□ماری ئیسلامی □ووخانی خ□ی ب□ ح□تمی د□بین□ت و د□ی□و□ت ئیمتیازات ب□ ک□م□□گا بدات ب□ ئ□و□ی خ□ی □زگار بکات. و ئ□م□ش خ□بات□کانی ئ□و بواران□ ب□ر□و خ□بات دژی حکوم□ت ب□ گشتی د□بات. ب□ ب□وای من خ□بات ب□ □ووخاندنی ک□ماری ئیسلامی ک□ خ□ی ل□ ش□و□ی ش□□شی ژن ژیان ئازادیدا نیشان د□دات، م□یدانی جیاوازی ه□ی□. پ□ویست□ ل□ ه□موو لای□ک□و□ ک□ماری ئیسلامی گ□مار□ بد□ین. ب□تاوان کردنی ئاپارتایدی ج□ند□ری، ش□رم□زارکردنی جیهانی حکوم□ت ب□و ه□کار□ یان ب□ه□ی ل□س□دار□دان و کوشتنی خ□پیشاند□ران، د□توان□ت بزووتن□و□ی □ووخاندن ز□ر ب□ه□زتر بکات. ئ□مان□ ب□ر□ی جیاوازن ک□ ل□ ه□موو لای□ک□و□ د□وری ک□ماری ئیسلامی د□د□ن و ل□ ه□موو لای□ک□و□ د□یانخ□ن□ ژ□رگوشارو□..

فاکت□ر□کی تر ئ□و□ی□ ک□ خ□باتی چین و تو□ژ□ جیاجیاکانی ک□م□□گ□، و□ک کر□کاران، یان مام□ستایان، خان□نشینان، پ□رستاران و گروپ□کانی تر، ه□رچ□ند□ ل□ د□وری داخوازی س□ندیکاکان و داخوازیی□ تایب□ت□کانی ه□ر س□کت□ری□ک پ□ک هاتوون، ب□□ام ل□مان□دا سنوردار نین داواکاریی□کان ل□بارود□خی نا□□زای□تی ک□م□□گ□دا. و□ک نموون□، ک□بوون□و□ نا□□زای□تیی□ ب□رد□وام□کانی ئ□م□□ی خان□نشینان بوار□کی گرنگ□ ب□ ت□ح□دای ه□موو حکوم□ت. ل□ ٨ی مارسی ئ□مسا□دا خان□نشین□کان ب□ دروشم و ل□دوان□کی ز□ر □وون ب□ ب□رگریکردن ل□ ژنان و دژی ئاپارتایدی ج□ند□ری هاتن□ گ□□□پان□ک□. ه□رو□ها □□کخراو□ کر□کاریی□کان ب□ ناوی ه□موو ک□م□□گا و ئ□وان□ی پا□یان پ□و□نراو□ ب□ خوار ه□□ی ه□ژاری دژی ه□ژاری و گ□ند□□ی د□ج□نگن. نا□□زای□تی مام□ستایان ه□مان تایب□تم□ندی ه□ی□. ه□موو ئ□م ململان□یان□ ل□ د□وری باب□تگ□ل□ک د□سو□□ن□و□ ک□ دواجار ب□ □ووخانی ک□ماری ئیسلامی ی□کلایی د□بن□و□ و □□ک ب□ ه□ی ئ□م□و□ ه□رکام ل□مان□ ب□ کرد□و□ ب□ش□کن ل□ خ□باتی گشتی ب□ □ووخاندنی ک□ماری ئیسلامیی□

. بەڕای من ئەو بزووتنەوەیەی کە دژی حیجاب دەستی پێکرد، هەنگاوی یەکەمە دژی ئاپارتایدی جەندەری. ئەمە هەمیشە گوتوومانە حیجاب دیواری ئاپارتایدی ڕەگەزیەوە و ئەم دیوارە تا ڕادەیەکی زۆر ئەمڕۆ دابەزیوە. کاتی ئەوە هاتووە هەنگاوەکانی داهاتوو دژی ئاپارتایدی جەندەری بنێین. ئەمە دەتوانین بە کردەوە هەموو دەرکەوتنەکانی ئاپارتایدی جەندەری، لە…
ئەمە تەحەدای قەدەغەکردنی چوونە ژوورەوەی ژنان بۆ یاریگاکان و جیاکردنەوەی خوێندکاری نێر و کچ لە زانکۆکان و سووکایەتیکردن و سووکایەتیکردن بە ژنان لە مینبەر و نوێژی هەینی و تریونەکانی حکومەتەوە، بە ڕێگرتن لە کوشتنەکان، و بە سەرپەرشتیکردنی پیاوان بەسەر ژنان لە زانکۆکاندا تەحەدا دەکەین حاڵەتە جۆراوجۆرەکان.. لە کۆمەڵگادا ڕشتن. دەتوانین دەرکەوتەکانی تری ئاپارتایدی جەندەری لە پراکتیک و لە ژیانی ڕۆژانەماندا نکۆڵی بکەین و پێشێلی بکەین، هەروەک چۆن کەناری حیجابمان داگیرکرد. ژن و پیاو دەتوانن پێکەوە لە شەقام و کۆبوونەوە گشتییەکاندا دەرکەون، سەما بکەن، چەقڵە لێبدەن و گۆرانی بڵێن پێکەوە لە شەقامەکاندا لە ئاهەنگ و بۆنە جۆراوجۆرەکاندا، لە زانکۆ و پۆل و کانتینەکاندا پێکەوە بن – بزووتنەوەیەک کە لە ئێستادا دەستیپێکردووە- و هتد و هتد. ئەمە ڕێگەیەکی پراکتیکی و جێبەجێکراوە بۆ شکاندنی ئاپارتایدی جەندەری لەسەر ئاستی نیشتمانی.
جەلیل جەلیلی: ئەو پرسیارەی لێرەدا دەوروژێنرێت ئەوەیە کە ئایا دەکرێت بەبێ ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامی، ئاپارتایدی جەندەری لەناو بچێت؟
حەمید تەقوای: چارەسەری ئەم مەسەلەیە، وەک زۆر بابەتی دیکە، پەیوەستە بە ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامی، بەڵام بە بۆچوونی من لێرەوە ناتوانرێت بگەنە ئەو ئەنجامەی کە ئەم خەباتە بێهودەیە یان نایەتە ئاکام و مرۆڤ تەنیا دەبێ خەبات بۆ ڕووخاندن بکات..
سەیری زۆرێک لەو داخوازییانە بکەن کە لە ئێراندا دەوروژێنرێن، لەوانە پرسی حیجاب، هەڵوەشاندنەوەی سزای لەسێدارەدان، یەکسانی تەواو لە نێوان ژن و پیاو و تەنانەت زیادکردنی کرێ لە سەرووی هێڵی هەژاری – واتە لانیکەم ٥ هێندەی کەمترین کرێ -، نەهێشتنی گەندەڵی، پێشگرتن لە تێکدانی ژینگە، بەفەرمی ناسینی مافی کەوانە و چەندین بابەتی دیکە بە بوونی کۆماری ئیسلامی بەدی نایەت، بەڵام ئەزقەزا هەر ئەم ڕاستییەی خەبات لە هەموو ئەو بوارانەدا دەکاتە بەشێک لە خەبات بۆ ڕووخاندنی حکومەت. هیچ کام لەمانە بە بوونی کۆماری ئیسلامی یەکلایی نابێتەوە – تەنیا لەو حەفتانەی دواییدا نەبێت کە کۆماری ئیسلامی ڕووخانی خۆی بە حەتمی دەبینێت و دەیەوێت

ئیمتیازات ب□ ک□م□□گا بدات ب□ ئ□و□ی خ□ی □زگار بکات. و ئ□م□ش خ□بات□کانی ئ□و بواران□ ب□ر□و خ□بات دژی حکوم□ت د□گشتی. ب□ ب□وای من خ□بات ب□ □ووخاندنی ک□ماری ئیسلامی ک□ خ□ی ل□ ش□و□ی ش□□شی ژن ژیان ئازادیدا نیشان د□دات، م□یدانی جیاوازی ه□ی□. پ□ویست□ ل□ ه□موو لای□ک□و□ ک□ماری ئیسلامی گ□مار□ بد□ین. ب□تاوان کردنی ئاپارتایدی ج□ند□ری، ش□رم□زارکردنی جیهانی حکوم□ت ب□و ه□کار□ یان ب□ه□ی ل□س□دار□دان و کوشتنی خ□پیشاند□ران، د□توان□ت بزووتن□و□ی □ووخاندن ز□ر ب□ه□زتر بکات. ئ□مان□ ب□ر□ی جیاوازن ک□ ل□ ه□موو لای□ک□و□ د□وری ک□ماری ئیسلامی د□د□ن و ل□ ه□موو لای□ک□و□ گوشاریان ب□ دروست د□ک□ن
.
فاکت□ر□کی تر ئ□و□ی□ ک□ خ□باتی چین و تو□ژ□ جیاجیاکانی ک□م□□گا، و□ک کر□کاران، یان مام□ستایان
خان□نشینان، پ□رستاران و گروپ□کانی تر، ه□رچ□ند□ ل□ د□وری داخوازی س□ندیکاکان و داخوازیی□ تایب□ت□کانی ه□ر س□کت□ریی□ک پ□ک هاتوون، ب□□ام ل□مان□دا سنوردار نین داواکاریی□کان ل□ ک□شوه□وای نا□□زای□تی ک□م□□گادا. و□ک نموون□، ک□بوون□و□ نا□□زای□تیی□ ب□رد□وام□کانی ئ□م□□ی خان□نشینان بوار□کی گرنگ□ ب□ ت□ح□دای ه□موو حکوم□ت. ل□ ٨ی مارسی ئ□مسا□دا خان□نشین□کان ب□ دروشم و ل□دوان□کی ز□ر □وون ب□ ب□رگریکردن ل□ ژنان و دژی ئاپارتایدی ج□ند□ری هاتن□ گ□□□پان□ک□. ه□رو□ها □□کخراو□ کر□کاریی□کان ب□ ناوی ه□موو ک□م□□گا و ئ□وان□ی پا□یان پ□و□نراو□ ب□ خوار ه□□ی ه□ژاری دژی ه□ژاری و گ□ند□□ی د□ج□نگ□ن. نا□□زای□تی مام□ستایان ه□مان تایب□تم□ندی ه□ی□. ه□موو ئ□م خ□باتان□ ل□د□وری باب□تگ□ل□ک د□سو□□ن□و□ ک□ دواجار ب□ □ووخانی ک□مار ی□کلایی د□بن□و□ و □□ک ب□ ه□ی ئ□م□و□ .
ه□رکام ل□مان□ ب□ کرد□و□ ب□ش□کن ل□ خ□باتی گشتی ب□ □ووخاندنی ک□ماری ئیسلامی.

ج□لیل ج□لیلی: خ□بات ب□ م□حکوومکردنی ک□ماری ئیسلامی ل□ ئاستی جیهانیدا و□ک حکوم□ت□کی ئاپارتایدی س□کسی، چ کار□ک ل□ د□ستووری ه□ز□ ئ□پ□زسی□ن□کانی ک□ماری ئیسلامی ل□ د□ر□و□ی و□اتدا داد□ن□ت؟
ح□مید ت□قوایی: ل□ د□ر□و□ی و□ات، ز□ر□ک ل□ دامود□زگاکان ل□دوانیان دژ ب□ □ژ□می ئاپارتایدی ج□ند□ری ل□ ئ□راندا داو□ و ئ□م □□وت□ تا د□ت ب□رفراوانتر د□ب□ت. دوایگیان ب□ختکردنی م□هسا ژینا ئ□مینی، جاوید □□حمان پ□یامن□ری مافی مر□ڤ ل□ ئ□ران □ایگ□یاند ک□ ئ□م تاوان□ی ک□ماری ئیسلامی نموون□ی ئاپارتایدی ج□ند□ریی□ و

پ□ویست□ و□ک تاوانی دژ ب□ مر□ڤای□تی م□حکوم بکر□ت. ه□رو□ها ل□ مانگی □ابردوودا ک□□ب□ندی داک□کیکارانی مافی مر□ڤ داوای کرد ک□ ئاپارتایدی ج□ند□ری ل□ ئ□ران و ئ□فغانستان و□ک تاوانی دژ ب□ مر□ڤای□تی بناسر□ت. ه□فت□ی □ابردوو ل□ □□ژی جیهانیی ژناندا، ل□ ژن□ی د□زین□و□ی □استیی□کانی □□کخراوی ن□ت□و□ ی□کگرتوو□کان □اپ□رت□کی ورد و ب□□گ□داری س□بار□ت ب□ تاوان□کانی حکووم□تی ب□او کرد□و□ ک□ ی□ک□ک ل□و تاوانان□ ش□رم□زارکردنی ه□□اواردنی ج□ند□ری و جیاکاری ل□ ئ□ران بوو. ئه مانه ه□ند□ نموون□ن له هه □و□ستی دامه زراوه ن□وده و□ه تییه کان دژ به ئاپارتایدی ج□ند□ری له ئ□ران. ئ□و□ی ئ□م□ ل□ د□ر□و□ی و□ات د□ب□ بیک□ین ئ□و□ی□ ک□ ئ□م نا□□زای□تی و ئیدان□کردنان□ بک□ین□ کار□کی کرد□یی ل□ لای□ن حکوم□ت□کان و دام□زراو□ ن□ود□و□□تیی□کان ب□ ش□رم□زارکردنی س□رکرد□کانی حکوم□ت و □□تکردن□و□ و گ□ش□گیرکردنی ک□ماری ئیسلامی.
ئ□م□ ه□میش□ گوتوومان□ ک□ و□ک چ□ن □ژ□می ئاپارتایدی □□گ□زی ئ□فریقای باشوور ل□ لای□ن جیهان و حکوم□ت و □□کخراو□ ن□ود□و□□تیی□کان□و□ بایک□ت کرا و ئ□م□ش خ□ی یارم□تیی□کی گ□ور□ بوو ب□ ش□□ش ل□ باشووری ئ□فریقا، ه□مان شت د□توان□ت ب□س□ر ئ□رانیشدا ب□ت. هیواداریـن ئ□م بزووتن□و□ ک□ ل□ دژی ئ□عدام□کان، دژی ئاپارتایدی ج□ند□ری، ل□ دژی ه□موو کوشتار و س□رکوت□کانی ک□ماری ئیسلامی، بزووتن□و□ی دادخوازی ک□ ل□ د□ر□و□ی و□اتیش ز□ر چالاک□، ه□موو ئ□م بزووتن□وان□ پ□ک□و□ ی□ک دروشم و ئا□ا ه□□بک□ن.و وات□ □□تکردن□و□ و داب□انی ک□ماری ئیسلامی ل□ ک□م□□گ□ی ن□ود□و□□تی. وات□ ب□ف□رمی ن□ناسینی حکوم□ت□ ئامانجمان ب□ت.
ک□ماری ئیسلامی نو□ن□رای□تی خ□□ک ناکات، ب□□کو بکوژی ئ□وان□ و د□ب□ت م□حکووم بکر□ت. بایک□تی بکر□ت و با□ی□زخان□کانی دابخر□ن و با□ی□ز□کانی د□ربکر□ن و پ□یو□ندی سیاسی و کولتووری و هون□ری و و□رزشی ل□گ□□ ئ□م حکوم□ت□دا ب□ ت□واوی بپچ□□نر□ت. □□ک ئ□و□ی ب□س□ر □ژ□می ئاپارتایدی □□گ□زی ل□ باشووری ئ□فریقادا هات. ئ□م□ ی□ک□ک□ ل□ ئامانج□کانمان□. ب□گومان م□یدانی ئ□م خ□بات□ ت□نیا ل□ د□ر□و□ی و□ات نیی□. ب□□ای من ئ□م داواکاریی□ د□توان□ت بب□ت□ ئا□ا و داواکاری ز□ر□ک ل□ بزووتن□و□ نا□□زای□تیی□کانی ناوخ□ی و□ات. ب□□ام ل□ د□ر□و□ی و□ات د□ست□کی کراو□ترمان ه□ی□ و توانایی□کی فراوانترمان ه□ی□ ک□ د□توانر□ت ز□ر چالاکان□ و ب□ ب□رد□وامی ب□داوی ئ□م ئامانجا ب□و□ بین..
پ□ویست□ ئاماژ□ ب□و□ بکر□ت ک□ ل□ د□ر□و□ی و□ات د□ب□ت ل□س□ر دوو ئاست کار بک□ین. لای□ن□ک □اک□شانی بیرو□ای گشتی و ک□کردن□و□ی ه□ز□ پ□شک□وتنخواز□کان و خ□□کی ش□ریفی جیهان و چالاکیی□کانی ش□قام ب□

ئاراستەی بایکۆتکردنی کۆماری ئیسلامی. ئەمە دەتوانێت ببێتە ئامرازێکی کاریگەری فشار لەسەر حکومەتەکان و ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکان. لایەنێکی دیکە لۆبی و چالاکیی یاسای ودادوەری بۆ ئاراستەی بایکۆتکردنی کۆماری ئیسلامی. ئەوەی کە دامودەزگا جۆراوجۆرەکانی مافی مرۆڤ کۆماری ئیسلامییان بە هۆی ئاپارتایدی جێندەری و ئێعدام و سەرکوتی دڕندەی گشتیی کۆماری ئیسلامی شەرمەزار کردووە، ئازادمان دەهێڵێتەوە کە گوشار بخەینە سەر حکومەت و لایەنە حوکمڕانەکان و پاڵیان پێ بنێین لە کۆماری ئیسلامی و لێپێچینەوە لە کاربەدەستانی و دواجار بایکۆتکردنی حکومەتی ئیسلامی. ئەمەش لە ڕێگەی چالاکی یاسایی و کۆکردنەوەی واژۆ بۆ داواکاری بایکۆتی حکومەت و کردەوەی ناڕەزایەتی لە بەردەم پەرلەمان و هاوشێوەکانی ئەنجام دەدرێت. دەزانن لە زۆرێک لە وڵاتانی ڕۆژئاوا ئەگەر ژمارەیەکی دیاریکراو لە خەڵک داواکارییەک ئاراستەی پەرلەمانی وڵات بکەن، پەرلەمان ناچارە فەرمانی پێبدات. خێزانە دادخوازەکانی قوربانیانی ئەو فڕۆکەیەی کە تەقەیان لێکرد بەدواداچوونیان بۆ ئەم کارە کردووە و دەتوانرێت ئەم کارە لە پەیوەندی لەگەڵ پرسە جۆراوجۆرەکان لە وڵاتانی دیکەشدا پەیڕەو بکرێت.
ئەمە بایکۆتی ڕژیم بە ڕووخانی کۆماری ئیسلامی لە دەرەوەی وڵات ناو دەبەین. دەرەوە و ناوەوەی هەردوو گۆڕەپانەکە بە تەواوی بەیەکەوە گرێدراون. بە بڕوای من بزووتنەوەی بایکۆت و ڕەتکردنەوەی کۆماری ئیسلامی و بزووتنەوەی ڕووخاندن دوو بزووتنەوەن کە دەتوانن بە هاوئاهەنگی بەرەو پێشەوە بچن و ئەنجام بەدەست بهێنن و حیزبی ئەمەش یەکێکە لە هێزە چالاکەکانی هەردوو بوارەکەیە.
ئەمە تا ڕەتکردنەوە و بایکۆتی کۆماری ئیسلامی لە جیهاندا درێژە بەو خەباتە دەدەین. دڵنیابن ئەگەر ئەمە ڕووبدات لە چەند هەفتەیەک زیاتر ناخایەنێت تا خەڵک لە ئێراندا حسابی ڕژیم یەکلایی بکەنەوە و لە دەسەڵات بیهێننەخوارەوە..
٢٤ی ئەسفەندی ١٤٠٢، ١٤ی مارسی ٢٠٢٤

-
-
-
-

گەورەیی نەورۆز لە دیدی پیاوە مەزنەکانمان.. بەتایبەت پیاوانی ئایینی.. دکتۆر مەولود ئیبراهیم حەسەن

**

ئەم ڕۆژی، ساڵی تازەیە نەورۆزە هاتەوە
جەژنێکی، کۆنی کوردەو بە خۆشی وبە هاتەوە

پیرە مێردی شاعیر لەم شێعرە پڕ لە داهێنانەدا هەموو مێژووی (١٢ هەزار) ساڵە ی جەژنی نەورۆزی لەم دوو نیوە دێڕە دا کۆکردووتەوە ، سەلماندوویەتی کە جەژنی نەورۆز جەژنێکی (کۆنە) و جەژنی (کورد) انیشە !

نەورۆز بەم تەمەنە کۆن و درێژەی زۆر سەردەم و زۆر دەسەڵات و زۆر میللەت و زۆر ئایینی دیوە ؛ لەم مێژووە پڕ لە سەرو دەراوەدا چەند تایبەتمەندیەکی هەیە ، بە هەر شێوەیەک بێت ئەم تایبەتمەندیانەی خۆی پاراستووە و تا ئەمڕۆی هێناون :

یەکەم : نەورۆز ڕۆژی یەکەمی مانگی یەکەمی- مانگی نەورۆز – ی ساڵی نوێی کوردیە و ئەم ڕۆژە هەتاکو ئیمڕۆ هەر وەکو خۆی ماوە نەگۆڕاوە .

دووەم : ئەم ڕۆژە ڕۆژی شادی و ئاهەنگ و بەهارو ژیانەوەی سروشتە .

سێیەم : نەورۆز ڕۆژێکی پیرۆزو پاشا هەڵبژاردن و دامەزراندنی حکومەت و دەوڵەت وڕاگەیاندنی سەرکەوتنەکانی ساڵی پێشووە .

چوارەم : نەورۆز ئاهەنگی هەموو کۆمەڵانی خەڵک و حکومەت و پاشاو پیاوانی ئایینی بووە ، هەر ئایینێک ئایین خەڵکە کە بووبێ و هەر پاشایەک لەسەر تەخت بووبێ .

پێنجەم :ئەم جەژنە هەرچەندە لە کوردستان سەری هەڵداوەو هەر لە کوردستانیش بە دنیادا بڵاو بووەتەوەو هەر زووش بە چوار دەورو دنیادا دوور ڕۆیشتووە .

شەشەم : نەورۆز لەسەرەتای سەرهەڵدانیەوە ، کە هێشتا سەردەمی بەستەڵەک بووە ، هاتنی نەورۆزو ئاهەنگ گێڕان پێویستی بە ئاگرکردنەوە هەبووە ، بۆ دوو شت ، یەکەم .. وەک هێمایەک بۆ گەرمبوونەوەو خۆ پاراستن لە سەرما ، دووەم.. وەک هێمایەک بۆ ئاگادار کردنەوەی دوورو نزیک دەورو بەر بۆ هاتنی بەهارو ڕۆژی

جەژن و ئاهەنگ گەلان .
ئەم مێژووە دوورو درێژو ئەم جوگرافیە بڵاوو زۆرو لێکجیایەی نەورۆز بووەتە هۆی ئەوەی زۆر چیرۆکی لێکجیاو سەریرو ئەفسانەیی بدرێتە پاڵ نەورۆز ! هەر ئەمەشە وای کردووە ئێستا زۆر ڕای جیاواز لە بارەی سەر هەڵدان و شووێن و زەمەنەکەی نووسراوەو دەگێڕدرێتەوە . کە وای لێهاتووە هەر وڵات و میللەتە چیڕۆکی خۆی هەبێت و هەندێکیان زیاتر لە چێڕۆکەکیان بۆ پەیدا بوون و سەرهەڵدان و زەمەن و شوێنەکەی هەیە ! بەڵام ، چیڕۆکی ڕاستەقینەو بەڵگەداری ئەوەتە لە کوردستانە !
شوێنەوارناس و پسپۆرانی مێژووی کون ، زۆر بەی هەرەزۆریان لەسەر ئەوە کۆکن کە نەورۆز هەمان جەژنی (زەگمەک) ی سۆمەریەکانە و پەیوەستە بە داستانی (دەمموزو عەشتار) ەوە ، ڕۆژەکەش ئەو ڕۆژەیە کە دەمموزی پاش ئەوەی شەش مانگ وەک سزایەک دەچێتە – جیهانی ژێرەوە – بن دنیایە – و پاش ئەوەی شەش مانگی سزا دانەکەی تەواو دەکات ، لە ڕۆژی یەکەمی مانگی یەکەمی ساڵی نوێی سۆمەری کە دەکاتە هەمان ساڵی کوردی دێتەوە سەر دنیا !
هەر مێژوو نووس و شوێنەوارناسانی شارەزاشن ، زەمەنی ئەم داستانە دەبەنەوە سەردەمی سەرهەڵدانی کشت و کاڵ بۆ یەکەمینجار ، کە (دە هەزار) ساڵ پێش زایینە ؛ بە شوێنەکەشی ئەمە لە لێکۆڵینەوەیەکدا ئەو (جیهانی ژێرەوە – بن دنیایە) یەمان دۆزیەوە ، کە بە لێکۆڵینەوەی ئەمە ، ئەو شوێنە (شاری ژێر زەمینی دەرینکۆیە) یە ئەو(شارە ژێر زەمینیە هەشت چین لە ژێر چین دا) یە کە !
بە زەوی دا چووەتە خوارەوە ، هەر بە لێکۆڵینەوەی پسپۆرانی شوێنەوارو مێژووی کۆنیش ، ئەم شارە تەمەنی (١٢هەزار) ساڵە ! کە هەمان تەمەنی (سەرهەکدانی کشت و کال) و(داستانی دەمموزو عەشتارە !) تایبەتمەندیەکی کە ئەو شارە هەیەتی ، تەواو دەگونجێ لە گەڵ سزادانی عەشتارو دەمموزی کە دەبردرێنە جیهانی ژێرەوە ، دەبێ (حەوت دەرگا) ببڕن و لە هەر دەرگایەک بەشێک لە پۆشاک و خشڵ و چەکەکانیان دابنێن ! تا لە کۆتایی دا ڕووت دەبنەوە ڕووتی ڕووت . هەر بۆیە ئەو شارە هەشت چین لە ژێر چینە زۆر گونجاوە لەگەڵ یاسای سزادانی عەشتارو دەمموزی .
کۆنی و گەورەیی داستانی عەشتارو دەمموزی ، بەم هەموو ڕەگەزە پڕ لە عەشق و خۆشەویستی و پڕ لە تراجیدی و کۆمەدیە ، بووەتە هۆی دەوڵەمەندی (ئەدەبی ئەفسانەیی) میللەتانی سۆمەرو ئەکەدو بابیل و ئاشووری و زۆری تر لە میللەتانی تری پێش زایین ؛ هەتا پەڕیوەتەوە نێو ئەدەبی میللەتانی دوورو دوای زایینیش ! هەر ئێستا لە نێو دەقە میخیەکان دەقی جۆراو جۆری ئەو داستانە دەسدەکەوێ .

بە هەمان شێوە چونکە داستانی دەمموزو عەشتار بە (جەژنی زەگمەک)
دەست پێدەکات و لە هەمان ڕۆژی یەکەمی سەری ساڵی سۆمەرییە ، کە ئەستا ئەو جەژنە دەکاتە (جەژنی نەورۆز) ی خەمان ، نەورۆزی کورد ! ئەمەش دیسان پشتگیری پسپۆرانی شوێنەوارو میژووی کۆنی لە پشتە !

ئەو داستانە بە نێوی نەورۆز پەڕەوەتەوە دوای زاین و چووەتە نێو ئەدەبی میللەتانی ناوچەکە و هەموو جیهان ؛ ئەگەر وازلێم هەموو میللەت و وڵاتە بێنین کە داستانی نەورۆز – زەگمەک – داستانی دەمموزو عەشتاریان تێدا بڵاو بووەتەوە ، تەنیا لە نێو ئەدەبی کوردی و ، لە ئەدەبی کوردیش تەنیا شیعر وەربگرین ، ئەوا لە نێو بەرهەمی شێعری گەورەپیاواندا ئەم (نەورۆز)ە بەگەشی دەدرەوشێتەوە !

بۆ ئەوەی زۆر باری لێکۆڵینەوە وتارەکەمان گران نەکەین ، سەر بەماڵەی شێعری (حەوت شاعیر)ی مەزن دادەگرین ویەکەو بەڕێگەیەکیان لە هەڵدە بژێرین و دەیخەینە بەرچاوی تەنووانی ڕەوشە نەورۆز !

ئەم حەوت شاعیرەش گەورە پیاوانی شیعرو ئایینن ؛ کە ئەو شاعیرانە زۆر بە پیرۆزی و مەزنی باسی جەژنی نەورۆزیان کردووە .

یەکەمیان : باباتاهیری هەمەدانی (٩٣٨ – ١٠١٠)

باباتاهیری هەمەدانی کە باباتاهیری (لەو عوریان) یشی پێ دەڵێن ، شاعیرێکی گەورەو عاریفێکی خوداناس و خاوەن بەش بووە ، ئەو پیاوە مەزنەی(کوردو ئیسلام) لە چوارینەیەکی دا ئەوەندە جوان (نەورۆز) بەرز دەکاتەوە ، دەیباتە ئاستی گەیشتن بە (یار) و خۆشییەکانی دیتنی یار ؛ لە شیعرەکە دا دەنوسێ :

جودا ئەز رویەت ئەی ماهی دڵ ئەفروز
نە ڕۆز ئەز شەو شناسم نە شەو ئەز ڕۆز
ویسالت گەر مەرا گەردەد مەیسەر
هەمە ڕۆزەم شەوە چەن عیدە نەورۆز

لێرە بەدەر دەکەوێ لەو سەردەمەش هێشتا ئاهەنگی شەوی نەورۆز ڕەونەقی خۆی لەدەست نەرداوەو هێندە خۆش و پڕ ئاهەنگ و دڵگیر بووە ، ئەوەتە بابا تاهیری عاریف ، گەیشتن بە یاری خۆی لە خۆشیدا ، بە شەوی خۆشیی نەورۆز دەچووێنێ ! هەموو لایەکیش ئەوە دەزانن کە بابا تاهیر لە ئیسلام بوون و لە دینداری دا هی ئەوە نیە گومان لە ڕاو کارەکانی بکریت !

دووەم : ئەحمەدی جزیری (١٥٧٠- ١٦٤٠)

مەلا ئەحمەدی جزیری یەکێ لە شاعیرە مەزنەکانی ڕۆژهەڵات و خودا ناسە مەزنەکانی جیهانی ئیسلامە و شەوچراغی شەوی کوردستانیشە ! لە شیعریک دا لە باسی نەورۆز دەفەرمووێ :

ئەڤ نار سیقالا دلە

دایم ل وی قالا دل□
ن□وروز ئو س□ر سالا دل□
و□ختی هلیتن ئ□و سیراج

ئ□و م□لا شاعیر□ ، د□رک□وتنی (یار) ی خ□ی ک□ و□ک (سیراج – چرا) ی□و دنیاو د□ی شاعیر □ووناک د□کات□و□ ، ئ□و □ووناک کردن□و□ی□ ، و□ک ئ□و□ وای□ □□ژی ن□ورر□ز و س□ری سا□ی د□ب□ت ، ل□ د□ی م□لای جزیری دا ، ئ□م□ش ه□ی ئ□و م□زنی و خ□شی□ □وحی□ی□ ک□ شاعیر ل□ □□ژی ن□ور□ز دا د□یبین□ ، ک□ ه□مان خ□شی ل□ ه□□هاتنی چرا – سیراجی د□ دا د□یبین□ ! جزیری ل□ زانست□ دینی و ش□رعی□کان مام□ستای□کی م□زن و ناودار بوو□ .

س□ی□م : ئ□حم□دی خانی (١٦٥١ – ١٧٠٦) :

شاعیری گ□ور□و زانای ئایینی خ□ش□ویست ئ□حم□دی خانی، و□ک (دکت□ر عز□دین مست□فا □□سو□) ل□ کت□ب□ گرنگ□ک□ی دا ئ□حم□دی خانی ب□ ف□یل□سوف ناو د□بات ، ل□ □استیشدا ئ□حم□دی خانی (داستانی م□م و زین) ی ل□ □□ژی ن□ور□ز د□سپ□کردوو□ و ن□ور□زی خستوو□ت□ ن□و ف□ل□س□ف□ی ژیان و خ□ش□ویستی و پ□کهنانی د□و□□ت ؛ ه□ر ب□ی□ ل□ داستانی م□م و زین دا ز□ر ب□ جوانی باسی ن□ور□ز د□کات و چ□ندین جار ناوی (ن□ور□ز) ی ه□ناو□ ، ب□ نموون□ : د□ف□رمو□ ..

□□ژا کو د بووی□ عید□ ن□ور□ز
ت□عزیم ژ ب□ د□ما د□ئ□فر□ز
بلجومل□ دچوون□ د□ر ژ مالان
ه□تا دگهیشت□ پیرو کالان

س□یرک□ خانی م□زن و پیاوی ئاینی و کوردی □□س□ن ، چ□ن ن□ور□ز ب□ (عید) ناو د□بات و د□ف□رموو□ ل□و(عید – ج□ژن) دا خ□□ک ب□ ت□واوی ل□ ما□ د□چوون□د□ر ب□ پیرو کال و ژن و مندا□□و□ ، ل□و □□ژ□ خ□ش و – عید□ د□ئ□فر□ز- □ دا ، د□یانکرد ب□ □□ژی خ□شی و شادی ه□مووان ما□ و وگ□□□ک و گوندو شاریان ج□د□ه□شت و د□شت و د□ریان ئاو□دان د□کرد□و□ .ئ□گ□ر س□رنج بد□ین ، ئ□حم□دی خانی □□ژی ن□ور□زی ب□ (ج□ژن) ناو بردوو□و ئاه□نگ و خ□شی ئ□و □□ژ□شی ب□ (□□وا) زانیو□ ! ئ□گ□ر س□رنج بد□ین د□بینین خانی ل□ دیباج□ی م□م و زین دا چ جوان و موسلمانان□و زانایان□ ب□ خوداو پ□غ□مب□رو ئایینی دا ه□□گوتوو□ ! تو ب□□ی ئ□حم□دی خان□ ن□ور□زی ن□ناسیب□ و ل□ ئایین ت□ن□گ□یشتب□ !؟

چوار□م : م□ول□وی تاو□گ□زی (١٨٠٦ – ١٨٨٢)

م□ول□ویش و□ک پیاو□کی ئایینی و زانای□کی ش□رع و دین و پیاو□کی د□ پ□ (ع□شق) ع□شق ب□ ه□ردوو مانای□و□ ، ئ□و□ش و□ک ن□ور□ز ناس□ک و ن□ور□ز د□ست□ک ، ه□ست ب□ هاتنی ن□ور□ز د□کات و نیشان□

سروشتیەکانی نەورۆز لە گۆڕانکاریەکانی وەرزەکاندا دەبینێ و دەیخاتە نێو شیعرەوە ، ئەمەش نیشانەی ئەوەیە کە مەولەوی وەک کوردێک ، هەر لە منداڵیەوە لە نێو کلتوری نەورۆز پیرۆز دا ژیاوە و ساڵانە بە هاتنی نەورۆز دڵخۆش بووە و هاوبەشی خۆشیەکانی نەورۆزی کردووە لەگەڵ خەڵکەکە ؛ بۆیە لە شیعریکدا دەنووسێ :

نیشانەی نەورۆز وادەی وەهارەن

یا نەشئەی ئامای نامەی نیگارەن

مەولەوی مەزن لەم دوو نیوە دێڕە دا ، بە وردی باس لە نیشانەکانی نەورۆزو هاتنی بەهار دەکات ، وەک هەیەک بە دە بە نەشئەکەوتن و دڵخۆشی و هاتنی هەیەکانی دڵخۆشی کە نەورۆزو بەهارن ! ، وەک ئەوەی نامەی – نیگار – ی بۆ هاتبێ ، چونکە نەورۆز و بەهار مایەی خۆشی و شادین ، وەک ئەوەی نامە هاتنی نیگاریش مایەی خۆشی و شادین بۆ مەولەوی ، دیارە دڵخۆش بوون بە هاتنی نەورۆز لای مەولەوی ، ئەو مانایەی بەدواوەیە کە مەولەوی نەورۆز بە (جەژن) دەزانێ و هاتنی یەو جەژنەش وەک هاتنی نامەی نیگار دەبینێ ! نیگاریش لێرە هیمایە بۆ هەردوو جۆرە عەشق ، کە مەولەوی وەک زۆر لە شاعیران و عاشقان و سوفیەکان هەردوکی تێکەڵ کردووە .

پێنجەم : حاجی قادری کۆیی (١٨١٧ – ١٨٩٧)

حاجی قادری کۆیی وەک مەلایەکی زاناو شاعیرێکی کوردی یاخی لە زۆر شتی نەگونجاو لە نێو کۆمەڵگەی کوردەواری ، وەک پیاوێکی هوشیار لەگەڵ کۆمەڵگەیەکی کوردەواری پەشکەوتوو دابوو ! زۆر ڕەوشی خراپ و نەگونجاوی بە بەڕگەی ئایینی ڕەت دەکردەوە ، کە کۆمەڵگە وەک کلتور بۆ کاریان دەهێنا ؛ زۆر گۆڕانکاریشی داوا دەکرد ، کە کۆمەڵگە بە پێی یاسای کلتور ڕەتیان دەکردەوە ئەو پشت بە ئایین داوای دەکرد پەیرەو بکرێن ، سەیرکە ئەوەتە لە شیعرێکدا تان لە بایی نەورۆزی دەدات و پێی دەڵێ .. ڕۆژتە ئەی بایی نەورۆزی هەڵسەو کاری خۆت بکە ، حاجی لەم شیعرەدا دەنووسێ :

ڕۆژتە ئەئ بایی نەورۆزی لە بن بای فری گران

کانی پێی سێ بووە چناریش دەست و پەنجەی تەزی

لەم شیعرە بەرزەی حاجی ئەوە دەردەکەوێ حاجی وەک سروشت و کانی و چنار چاوە ڕێی هاتنی بای نەورۆزیە ، چونکە بایی نەورۆزی لە گەڵ هاتنی خۆی زۆر شت دەگۆڕێ ، ئەوەتە کانی پێی سێ بووە واتە بەستوویەتی ، پێویستی بە هاتنی بایی نەورۆزییە ، چونکە ئەو با نەورۆزیە ئەو بەستنە دەتوێنتەوە و ئەو سێبوونەی پێی کانی ناهێڵی ! هەروەها چناریش کە ئەویش وەک کانی دەستی چووەو پەنجەی تەزیوە ، بە هاتنی ئەو بایی نەورۆزی ئەویش دەست و پەنجەی تەزیوی گەرم دەبێتەوە ، چونکە هاتنی بای نەورۆزی دەبێتە هۆی توانەوەی بەفری

گران و گۆڕانی ئاوو هەوا و بەرە بەرە گەرم داهاتنی سەقای وڵات ، ئەمەش ئەم هەموو گۆڕانکاریە بە هۆی هاتنی بای نەورۆزیە ، ئەو بایەی سروشت و ژیان دەگۆڕێ و خۆشترو جوانتری دەکات . حاجی قادر لەوەش تێگەیشتووە کە بای نەورۆزی بە جەژنی نەورۆزو ئاهەنگو شادیەکەی دەست پێدەکات ! ئەم داواکردن و ئومێد پێ بوونەی حاجی بە هاتنی بای نەورۆزی ، مانای ئەوەیە حاجی قادر نەورۆزی بە جەژن زانیوەو داوا لێکردنەکەشی بە گۆڕانکاریەکان بەڕەوا بینیوە ! ئەوەش مانای ئەوە دەداتە دەست کە حاجی قادر نەورۆزی بە تەواوی ناسیوەو لە شەرع و ئایینیش
حاڵی بووە و ئەم دوانەی دژ بە یەک نەزانیوە . ئەوە جگە لەوەی شێعرە بەرزەکەی حاجی : گوتم بە بختی خەواڵە ، شێعرەکە باسی سەرەتای بەهار – هاتنی نەورۆز دەکات و لە دوورە وڵاتی جوانیەکانی مانگی نەورۆز و بە هار دەنێتەوە بەرچاوو لە وێوە ئەم نامە شیعریە دەنووسێ بەو هیوایەی بگاتەوە وڵات و بەدەستی دۆستان بگات .
شەشەم : مەلای محەمەدی کۆیی، مەلای گەورە (١٨٧٦ – ١٩٤٣)
مەلا محەمەدی کۆیی کە بە مەلای گەورە ناسراوە ، ئەم گەورەییەی بە هۆی تەمەن و پلەو پایەوە نەبووە ؛ بەڵکو بە هۆی زانایی وهوشیاری و ئازایەتی بووە ، زاناییەکەی لە ئایین دا بەرچاوو ناسراو بووە ، لە ڕووی کۆمەڵایەتی و کوردایەتیشەوە پێشڕەو بووە ، شارەزای شەرع و ئایین و مێژووی کوردو حا□□ س□د□م بووە ، ژیانی ئەو مامۆستایە پڕە لە هەڵوێشتی جوانی ئایینی و ئازایەتی کوردایەتی و پێشڕەوی کۆمەڵایەتی ، ئەو مامۆستا مەزنە لە بارەی نەورۆزەوە ڕای ڕوونەو بە ئاشکرا و بەدەنگی بەرز نەورۆزی پەسند کردووە ، لە ڕۆژی ٢١/٣/١٩٣٨ لە کۆیەو لە بەردەرکی سەرا و بە بۆنەی نەورۆزەوە دەڵێ :

ئەمڕۆ ڕۆژێکە پڕ لە نوور
دنیا ما□□ ما□□ پڕ لە سرور
ژاڵە دەدرەوشێتەوە
لالە دەگەشیتەوە

تا دەڵێ :

بەڵی ئەمڕۆ ڕۆژی مرادە ، نەورۆزی گەلە حەقە
ڕۆژێکی زۆر موبارەکە ئەوەڵی بەهارە
جەژنە جەژنی ئوممەتە جەژنی موحیبەت و ئولفەتە .

ئەگەر سەرنج بدەین بە ڕۆژی پر لە نوورو سرووری ما□□و ما□ باسی دەکات و لەو ڕۆژەدا ژاڵە دەدرەوشێتەوەو لالە دەگەشێتەوە ، بە ڕۆژی مرادی دەزانێ و بە ڕۆژی گەل ناوی دەبات و وەک ڕۆژێکی موبارەک پیرۆزی دەکات و وەک جەژنی ئوممەت دەیناسێنی و بە جەژنی موحیبەت و ئولفەت مۆری خۆی لە نەورۆز دەدات ! ئەم هەموو پێدا هەڵگوتن و

پەسند کردن بەڵێ جەژنی گەلە ! بە جەژنی ئولفەت و موحیبەت) و خۆشەویستی ناوی دەبات ، کە هەمان پێدا هەڵگوتنە کە ساڵی ٢٠١٠ نەتەوە یەکگرتووەکانە کە جەژنی نەورۆزی بە (کلتوری ئاشتی) بە دنیا ناساندو وکردی بە جەژنی هەموو جیهان . جا ئەمە دەریدەخات کە مەلای گەورە کە بە جوانی نەورۆزی ناسیوەو بە دژی ئاینیشی نەزانیوە ! جا دەبێ مەلامحەمەدی کۆیی کەس هەبێت و گومان لە زانایی و شارەزای ئایین و شەرعی ئەو پیاوە گەورەیە بکات ؟

حەوتەم : مامۆستا مەلا عەبدوڵکەریمی مودەڕیس (١٩٠١ – ٢٠٠٥)

مامۆستا مەلا عەبدوڵکەریمی مودەڕیس ، پیاوێکی ناوداری ئایینی و ناسراو لەسەر ئاستی عێراق وجیهانی ئیسلامی ، هەر بەو هۆیەوە چەند ساڵێک دەبێتە (سەرۆکی زانایانی عێراق) و هەر ئەو مامۆستایەش توانای فتوای هەبووە ، جگە لەوە زیاتر لە چل کتێبی هەیەو بەشێکیان لە بارەی شەرع و ئایینن ! ئەو پیاوە مەزنە لە نەهەتەکان لە وەڵامی ڕۆژنامەی عێراق دەڵێ: (جەژنی نەورۆز جەژنێکی ناسراوی سەردەمی ئیسلامی و پێش ئیسلامە ! هیچ دژایەتییەکی لەگەڵ ئایینی موسلمانان دا نیە! جەژنی نەورۆز دروشمێک نیە بۆ فەساد ، بەڵکو جەژنی بەهارو شادی کوردە .) سەیرکە مامۆستای گەورە مەلا عەبدولکەریمی مودەڕیس چەند لە دڵەوەو بە بڕواوە باس لە پاکی نەورۆز دەکات و دەفەرمووێ (نەورۆز دروشمێک نیە بۆ فەساد !!) باس لە مێژووی نەورۆز دەکات پێش ئیسلام و دوای ئیسلام ، بە جەژنی کوردی دەزانی و دەڵێ هی شادیە ! مامۆستا مەلا عەبدوڵکەریمی مودەڕیس بەو هەموو زانایی و شارەزاییە دانپێدا نراوەی کە لە شەرع و ئایین دا هەیەتی ، ئەم ڕایە بە خۆڕا دەرنابڕێ ، ئایا دەکرێ کەسێک هەبێت گومان لە ڕاو قسەکانی ئەو مامۆستا مەزنە بکات ؟!

ئەنجام :

١ – دەرکەوت لە هەزار ساڵ زیاتر لەوە پێش زاناو عارفێکی وەکو بابا تاهیر نەورزی لا پەسندەو لە شیعرێکدا ڕۆژی گەیشتنی خۆی بە (یار) بە خۆشییەکانی شەوی نەورۆز دەچووێنی .

٢ – لەو سەردەمەوە بە دواوە بەردەوام زاناگەورەکانی کورد لە ئایینی ئیسلام زۆر بەیان نەورۆزیان بە جەژن زانیوەو ئەو جەژنەشیان پەسند کردووە .

٣ – لە کۆی ڕای ئەو زانایانە دەردەکەوێ جەژنی نەورۆز لە گەڵ ئایینی ئیسلام دژ نیە و ئەو جەژنە نابیتە هۆی فەساد .

٤ – هەموو ئەو مامۆستاو زانا ئایینیانەی ئیسلام ، کە نەورۆزیان پەسند کردووە لەسەردەمی خۆیان و تا ئیستآش کەسانێکن ناسراون لە نێو جیهانی ئیسلامی و لەدوای مەرگیشیان ناوو کەسایەتی و ڕاکانیان

بە هەند وەرگیراون .

دکتۆر مەولود ئیبراهیم حەسەن – ١/ نەورۆز /١٢٠٢٤ – هەولێر

سۆناتای خەون.. شیعری ستیڤان شەمزینی

قورگی شیعر پڕە لە ئاگر
ئاگرێک بە سووتان
ئاگرێک بە داگیرسان
چاوی عاشق پڕە لە فرمێسک
فرمێسکێک بە خامۆشی
ئەسرینێک بە نقووم بوون
ماڵی ژیان پڕە لە سەفەر
سەفەرێک بەرەو مەنفا
سەفەری گەڕانەوە بەرەو نیشتمان
حەوشەی خەون پڕە لە ئازار
ئازارێک بە شکانی شوشەی تەمەن
ژانێک بە هەڵوەرینی باڵی پێکەنین
هەستی من پڕە لە گریان
گریانێک بە تەنهایی شەوان
گریانێکی بەکوڵیش
بە جەنجاڵی رۆژانی تەنهایی

چیتر ستایشی پەپولە ناکەم
گوڵەکانی شیعر ئاو نادەم
سەری خەم هەڵدەگرم
بەرەو هەسارەیەکی تر
خەم نادەمە بەر شەپۆلی خۆزگە
کاتێک بزانم بەڵەمی دەم کونە
دوو باڵ بە فڕین نادۆزمەوە

کات□ ئاسمان
ت□ژی ب□ ل□ م□لی کوژراو
خ□ونی تینوو نابینم
سات□ رووباری ع□شق
وشکی کردب□
ر□گا ب□ر□و ئاو□دانیی□کان ناب□م
ک□ ه□زاران سا□□
ل□ کوخی ت□نهاییدا گینگ□ ئ□د□م
ئ□م□و□
ب□س□ر ف□رشی سووری خ□یا□دا
ه□نگاو بن□م ب□ر□و
ت□لاری ئ□وینی جاویدانی ت□

بیر ل□ رابردوو ناک□م□و□
د□ست ب□ ئایند□و□ ناگرم
ئ□و□ی ئ□م□و□ ئ□و ئ□ستای□ی□
ت□ی ت□دا ئ□در□وش□ت□و□
بیر ل□ خ□م ناک□م□و□
چار□نوسی شیعرم ب□ گرنگ نیی□
ئ□و□ی د□یخوازم
مان□و□ی ت□ی□
ل□ ژوور□ ب□تا□□کانی ر□حما
ب□دیار ی□قین□و□ راناو□ستم
گوومان رد□نم سپی ناکات
ئ□و ح□سر□ت□ د□بینم
ل□ ت□و□ قو□پ د□دات
دنیای من س□ر□وژ□ر د□کات
کار□کم و□هام نیی□ بیک□م
ب□کاریی ز□ر ئازارب□خش نیی□
مادام ه□موو ئیشم
گ□□ان□ ب□ دوای وش□دا
تا بیک□م□ شیعر ب□ ت□
ز□ر بیر ل□ ج□ژوان ناک□م□و□
هیچ کات□ک
ب□ در□نگ نازانم ب□ دیدار

ئەوە نییە تۆ هەموو شەوێک
بۆ باڵی خەونێک دێیت و
لەناو پێخەفمدا ڕۆژ ئەکەیتەوە؟

٢٠١٨-١٢-٣١
ئەڵمانیا – بیلەفێلد

مردوو ناژییت.. شیعری فەرهاد کەریم

لەگەڵ خۆت بدوێ لەناو تەنیاییەکی تاریک و قووڵدا جێماویی
ژیان بەو هەموو روونیەوە تەنیایی و تاریکیت نادۆزتەوە
ئاڵوودەبوون بە و ژوورە داخراوەی خۆت
پێکەنین لە دووریت دەخنکێ
درەختی ناخ هەناسە نادا، ژیان دەنێژیی
بەچرپەش نهێنیت مەدرکێنە
لە تاریکیش پێویستت بە چاوی خۆتە
متمانە بە چرا، باوەڕت کز دەکا لە شەو
باران نایێتە سەر گۆڕت، گۆڕێک باش لەگەل خۆی نایبا
مرۆڤ کوێرەو نامبینێ تەرمم لە ناو خۆم نێژراوە
لە ناوخۆما مردووم بە چرپەش مردنم لای تەرمەکەم نادرکێنم
تەرمیش جار جارە حەزی لە جووڵەو خۆ وەرگێڕانە
نەبادا بە زمان بێتەوە و بڵێ مردووێک لە ناو من نێژراوە
ناخی پڕ ژیان و رۆژە، زمانی تژییە لە ئازادی
سەری دارستانە و چاوی دەریا و ئاسمانە
مردووێکی تەنیام
تەنیا
مردوو
زیندووەکانی ئەمڕۆ بە مردوویی و بێ مردن لێرەن
لە ناو ئەو هەموو مردووانە تەنیا لەناو پاکی خۆما ژیان

هەموومردووەکان دەبینم لە پێشبڕکێدان
بۆ پڕکردنی بازاڕ و نەخۆشخانە و جەنگ لە مردن
بینینێک نیە بۆ هەڵوەریین
بیستنێک نیە بۆ ژان
گوتنێک نیە بۆ ئازادی
ژیان بەهای نیە لای مردووەکان
لای مردووەکان بۆ بەهایە ژیان

مردوو ژیان نابینێت

ژیان پڕە لە شەڕی مردووەکان
مردووەکان هەمیشە لە شەڕدان
گیرفانی شەڕیان تژی کردووە لە مردن لە ناو مردنی ژیاندان
دوێنێ و ئەمڕۆ و بەیانیان شەڕ
بەیانی و نیوەڕۆ و ئێوارەیان دوور لە ژیان
نامۆن بە ژیان و دەڕۆنە ناو مردن
هەر کەسەو خاوەن کلیلی خۆیەتی بۆ کردنەوەو داخستن
کلیل هەیە دەرگای ژیان دەکاتەوە مردن دادەخات
کلیل هەیە دەرگای مردن دەکاتەوە ژیان دادەخات
مرۆڤ هەیە تەنیا کلیلی مردن و شەڕ و تاریکی لایە
مرۆڤ هەیە تەنیا کلیلی ژیان و ئاشتی و روونی لایە
مرۆڤی بێ کلیلم خۆشدەوێ
لێرەبن و مردن نەیانبا
لێرەبم و مردن نەمبا
ژیان بەو خێرایەوە مۆڵەتی دابەزین نادا
تەرمێکم هەموو ساڵێ یادی مردنی خۆم دەکەمەوە و ژیان لێناگەڕێ دابەزم
بوونی مرۆڤم خۆشدەوێ دوور لە دابەزیینی ژیان و سەرکەوتنی مردن
مردن ژیان لێخوڕێ مردنە
کلیل واتای کردنەوەو داخستنە
واتا نادا کۆتایی ژیان مردن بێ
ناخ پڕ مردن و ژیان تاریک وەک میوانخانەی بێ چرا و تژیی لە تەرم
چاویلکەی تاریک بۆ شەو و ژیان مردن
بە بینینی یەکتر سەرقاڵن لە دەرەوەی ژیان
ئەو هەموومردنە نابینن
مردوو مردن نابینێت

چیرۆک بۆ منداڵان/ کامەرانی ئازادیخواز .. رێزا شوان

من لە پۆلی شەشی بنەڕەتیم، کاکم کامەران لە پۆلی پێنجی ئامادەییە. کاکم زۆر حەزی لە دەنگی باڵندەیە، بە تایبەتیش لە دەنگی کەو. بۆیە دوو کەوی جوانی کڕیبوو. لەناو قەفەزێکی دوولایی داری دەرگا داخراودا بوون. هەموو رۆژێک دان و سەوزە و ئاوی لەبەردەم کەوەکانی دادەنا. سەرسامی دەنگە خۆشەکانیان بوو. منیش حەزم لە قاسپە قاسپی کەو هەیە، بەڵام حەز بە بەندکردنی هیچ باڵندەیەک ناکەم. لە سروشتدا دەنگیان سروشتی و خۆشترە.
ئەوەی کە ئازاری هەستی منی دەدا، دەمبینی کەوەکان نا ئارامن و هەمیشە سەریان لەنێوان دارەکانی قەفەزە تەنگەکەیانەوە دەردەهێنان و هەوڵی خۆ رزگاربوونیان دەدا. لە ترسی کاکم نەمدەوێرا، ئەگینا هەر لە یەکەم رۆژی کڕینیانەوە، هەردوو کەوەکەم بەرەڵا دەکرد. نەمدەزانی چۆن کاکم رازی بکەم، تا کەوەکانی ئازاد بکات.
رۆژێک کاکم بینی، پەرتووکێکی لەسەر ئازادی دەخوێندەوە. بە هەلێکی باشم زانی.
ـ کاکە کامەران ناونیشانی ئەو پەرتووکەی دەیخوێنیتەوە ئازادییە. ئازادی مانای چییە؟
کاکم: شەخان گیان، ئازادی ئەوەیە، کە مرۆڤ دیلی کەس نەبێت و بە سەربەستی بژیت. بەڵام نابێت لە سنووری ئازادی لابدات و ئازادی لە کەسانێکی تر تاڵ بکات.
ـ دەمخۆش کاکە گیان. کەواتە ئازادی مافێکی پێویستی هەموو کەسێکە.
کاکم: بەڵێ شەخان، رێک وایە، ژیان بەبێ ئازادی، هیچ واتا و خۆشییەکی نییە. سامانی زۆر و پارە، بەچی دەچن ئەگەر مرۆڤ بە ئازادی نەژیت.
ـ جا کاکە تۆ بە راستی بڕوات بە ئازادی هەیە؟ بە کرداری

جێبەجێی دەکەیت؟ یان هەر بە قسە بەوات بە ئازادی هەیە؟
ئەوە یەکەم جارم بوو، کە بەم شێوازە لە کاکم بپرسم.
بۆیە کاکم گرژبوو.
کاکم: شێخان دەزانیت چی دەڵێیت؟! من چی کارێکی ناشیرین و نابەجێم کردووە؟ چی کارێکم بە پێچەوانەی ئازادییەوەیە؟ بڵێ بزانم ئازادیم لە کێ تێکداوە؟
– ببوورە کاکە گیان، من تۆم زۆر خۆشدەوێت. ئەی ئەوە نییە دوو کەوت لەناو قەفەزێکی تەسکدا بەند کردوون و ئازادیت لێیان داگیرکردوون؟ ئەوانیش وەک ئێمە، حەز بە ژیانی ئازادی دەکەن. ژیانی ناو قەفەز کەی ژیانە؟
کە ئەم قسانەم کرد، کاکم ساردبووەوە. بۆ ماوەیەک داما و بێدەنگ بوو. وا دیاربوو قسەکانم کاریلێکردن. بەزەیی بە دوو کەوەکەیدا هات. ئینجا زەردەخەنەیەکی ناسکی کرد و باوەشی لێدام، سەرمی ماچکرد. چوو بۆ لای قەفەزەکەوە و دەرگاکەی کردەوە و هەردوو کەوەکەی ئازادکرد. کەوەکان دایان لە شەقەی باڵ و هەڵفڕین و ڕۆیشتن و لەچاو ونبوون. ئینجا کاکم بە پێیەکانی، قەفەزەکەی شکاند.
کاکم: بژی شێخان گیان، خوشکە زیرەک و ژیرەکەم، فێری وانەیەکی باشی ئازادیدت کردم. بەڵێن بێت لە ئەمڕۆوە، بە راستی دەبم بە کامەرانی ئازادیخواز. حەزیش لەو کەسانە نەکەم، کە راوی باڵندە و ئاژەڵی کێوی بکەن و بەندیان بکەن.
– چەپڵەیەکی بەهێزم بۆ کاکم لێدا.